БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
ИЮНЬ
30
ВТОРНИК
№ 129 (4357)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ С

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң дугайында информастыг дыңнадыг (1 арын).

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ: ССРЭ-ниң дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң удуртулгазын эде тургузар дугайында (1 арын).

Хуусаа бетинде (1 арын).

СЭКП-ниң Төп Комитединиң
(1—2 арыннар).

Х. Борбай-оол. — Масса-поли
ажылды күштелдирер дээш (3 арын).

СЭКП ТК-ның Пленумунга алдар к
дыр (3 арын).

А. Тютина.—Грамм-даа дүк каап болбас (3 арын).

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

СЭКП Төп Комитединиң Пленуму 1959 чылдың июнь 27-де хүн чурумунда тургустунган айтырыгларны чугаалажырын үргүлчүлээн.

Илеткелдер талазы-биле санал берген эштер: А. А. Громов (күрүнениң Москвада бирги подшипник заводунуң директору), А. Н. Несмеянов (ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи), Н. Я. Мамай (УССР-ниң Луганск облазының «Краснодонуголь» трезиниң «2-ги Северная» шахтазының забойщиктер бригадири), А. Кахаров (Таджик ССР-ниң Күрпланының даргазы), С. П. Павлов (ВЛКСМ ТК-ның секретары), А. Н. Виташевич (Минскиниң автоматтыг шугумнар заводунуң расточниги), О. Н. Нефедова (пөс-таавы болгаш чиик үлетпүр ажылдакчыларының профэвилел ТК-зының даргазы), А. Б. Аристов (СЭКП ТК-ның секретары, Президиум кежигүнү), З. Н. Нуриев (СЭКП-ниң Башкир обкомунуң секретары), В. И. Гаганова (Калинин областың Вышеволодскиде хөвең-саазын кылыглыг пөс-таавы комбинадының планнакчызы), Б. П. Бещев (ССРЭ-ниң Орук харылзаа министри), Д. Д. Караев (Туркменияның Компартиязының ТК-зының секретары), И. С. Сенин (Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы), А. И. Костоусов (ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң автоматчыдылга болгаш машина тудуунуң талазы-биле Күрүне комитединиң даргазы).

ТК-ның Пленумунуң дараазындагы хуралы июнь 29-та болган.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

ССРЭ-ниң дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң удуртулгазын эде тургузар дугайында

«ССРЭ-ниң дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң удуртулгазын эде тургузар дугайында» доктаалды ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Коммунизмниң тургузуушкунунга совет улустуң улуг тиилелгелерин боттандырарынга дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң чугула рользуун демдеглевишаан, моон соңгаар чурттуң улус ажыл-агыйынга болгаш культуразынга тускай эртемниглерни белеткээриниң шынарын бедидер тодаргай хемчеглерни ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели айыткан.

Чуртта дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң системазын улам ыңай сайзырангайжыдар болгаш дээди база тускай ортумак өөредилге черлериниң бүдүрүлге-биле харылзаазын быжыглаар, студентилерниң практиктиг белеткелин экижидер, а ол ышкаш дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлерин удуртур талазы-биле эвилелдешкен республикаларның эргелерин калбартыр сорулга-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлерин эвилелдиң эргезинден эвилелдешкен республикаларның Министрлер чөвүлелдериниң эргезинче дамчыдып бээри чугула деп көрген.

Республикаларга дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлериниң удуртулгазының организастыг хевирлериниң дугайында айтырыгны шиитпирлээрин эвилелдешкен республикаларның Министрлер чөвүлелдеринге саналдаан. Кадрларның кайы хире негеттинип турарын өөренип көөрүн, өөредилге-методтуг, кижизилге болгаш эртем-шинчилел ажылдарын, а ол ышкаш оларга чагырткан өөредилге черлериниң материал-техниктиг хандырылгазын акшаландырар болгаш тудуушкунун организастаарын оларга даандырган.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели ССРЭ-ниң дээди өөредилге Министерствозун ССРЭ-ниң дээди болгаш тускай ортумак өөредилгезиниң эвилел-республика Министерствозу кылдыр эде тургузары чугула деп көрген. Ооң сорулгазы — республикаларга өөредилге-методтуг болгаш эртем-шинчилел ажылдарынга, дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринге херeглээр өөредилге номнары болгаш өөредилге пособиелерин үндүрериниң планын таарыштырар, эртем педагогиктиг кадрларны аттестаттаар болгаш өске-даа чүүлдерни кылыр.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин боттандырбышаан, база мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир болгаш күрүнеге садар талазы-биле алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир дээш демисешпишаан, Тыва автономнуг областың, Тула болгаш Смоленск областарының көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери мал ажылының продуктуларын күрүнеге садарының чартык чыл планын хуусаа бетинде күүсеткеннер.

Тыва автономнуг область күрүнеге, эът, сүт болгаш дүк садар талазы-биле чартык чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Бо чылдың июнь 25-те эрткен чылдың ол-ла үезинден эътти 3 катап, сүттү 42 хуу болгаш дүктү 31 хуу хөйнү саткан.

Тула область күрүнеге сүт болгаш дүк садарының чартык чыл планын хуусаа бетинде, июнь 26-да күүсеткен. Эрткен чылдың чогуур үезинден сүттү 18,8 муң тонна азы 24 хуу болгаш дүктү 19 хуу хөйнү саткан.

Смоленск область күрүнеге эът болгаш дагаа чуургалары садарының чартык чыл планын хуусаа бетинде, июнь 25-те күүсеткен. 1958 чылдың ол-ла үезинден 3,3 муң тонна азы 34 муң болгаш дагаа чуургаларын 2,5 миллион борбак азы 26 хуу хөйнү саткан.

Колхоз хоюнуң кыргылдазын доосқан

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозу бо чылын 3650 хойнуң дүгүн чогуур өйүнде кыргыыр дээш белеткелди баш бурунгаар хынамчалыг чоруткан.

Күш-ажылды шын организастааның түңнелинде хой кыргылдазын колхоз июнь 23-те бүрүн доосқан. Баштайгы часкы кыргылгадан ниитизи-биле 3 тонна 890 кг эки шынарлыг дүк ажаап алдынган. Ч. Санчат, В. Седен, М. Биче-оол оларның кадарганы кодан хойларының дүгү өске кадарчыларныындан бедик болган.

Ажаалда хайгааралы эки, кыжын хүр чыл ашкан малдың продуктулуу бедик болуру билдингир. Бо негелдени чамдык кадарчылар хандырып шыдавайн турар. Чижээ, А. Чалбак, В. Василь, С. Албанчы, Ч. Арапчии оларның кадарганы кодан хойларының дүгү планда көрдүнгенинден куду болган.

Колхоз күрүнеге дүк белеткээр сорулгазын база доозуп турар.

СЭКП-НИҢ ТӨП КОМИТЕДИНИҢ ПЛЕН

СЭКП Төп Комитединиң Пленумунга илеткелдерни чугаалажырын июнь 26-ның эртенинде үргүлчүлээн.

Украин ССР-ниң Күрпланының автоматика институдунуң директору **П. М. Мельникке** сөс берген. Бо чеди чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдерниң кайгамчык улуг планын чедиишкинниг күүседири бүдүрүлгелерни чаа техника-биле чепсеглээнинден дыка хамааржыр дээрзин ол онзалап демдеглээн. Комплексилиг автоматчыдылганың күсели-биле бүдүрүлге чорудулгаларының шынар талазы-биле чаа норма-чижектерин тургузар, бүдүрүлгениң техниказынга болгаш ону организастаарынга революсчу хемчеглерни боттандырар дугайында чугаа чоруп турары ол, ол хемчеглер күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка, әлээн хөй таварылгаларда каш-даа катап улгаттырар, продукцияның бот-үнезин чиигедир болгаш шынарын экижидер, ынчангаш коммунизмниң материалдыг баазазын тургузар арганы бээр.

Комплексилиг автоматчыдылга—техниктиг депшилгениң эң-не бедик чергези-дир. Ол чүгле автоматтыг контрольду болгаш башкарылганы эвес, харын бүдүрүлгениң чорудулгаларын автоматтыг башкарарын көрүп турар.

Чамдык химиктиг продуктуларны бүдүрерин, хөмүр даш үлетпүрүнге чер адааның ажылдарын болгаш чер кырының ажылдарын, кара металлургияның чамдык бүдүрүлгелерин Украинага чоокку чеди чылдарның дургузунда механизастаарын айыткан деп эш Мельник дыңнаткан.

Институт база-ла автоматчыдылгага үндезилээш канның соксаал чок эзилдиришкининиң машиналарын сайзырангайжыдып ажылдап турар. Металл кезер станоктарны программныг башкарылга-биле чепсеглээри улус ажыл-агыйынга онза улуг ужур-дузалыг. Институттуң эртем ажылдакчылары Киев заводтарының бирээзи-биле кады токарь-револьвер станоктарын программныг башкарарының чаа бүдүштүг системазын ажылдап кылган. Ындыг станокту УССР-ниң улус ажыл-агыйының чедиишкиннериниң делгелгезинде көргүзүп турар.

Одалга-биле ажылдаар агрегаттарны болгаш өске-даа машиналарны автоматтыг башкарарының системазы амгы чеди чылда калбаа-биле ажыглаттынар. Эртемниң әлээн хөй өске-даа коллективтери-биле кады Украинаның автоматика институдунуң ажылдакчылары энергетика системаларын болгаш электростанцияларны автоматчыдарының эң чугула чамдык айтырыгларын ам шиитпирлеп турар.

Ооң соонда Пермьниң улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы **А. Г. Солдатов** санал бергеш, партияның Төп Комитединиң инициативазын ёзугаар үлетпүрнү болгаш тудугну эргелеп башкарарын 1957 чылда эде тургусканы бүдүрүлгениң курлавырларын улам долдур ажыглаарынга болгаш ажылчы чоннарның чогаадыкчы идепкейин бедидеринге таарымчалыг байдалдарны тургускан дээрзин онзалап демдеглээн. Бүдүрүлге дуржулгазын идепкейлиг солчуру эгелээн, бүдүрүлгелерниң аразында техниктиг быжыг харылзаалар тургустунуп турар. Улус ажыл-агыйының чөвүлели техниктиг айтырыгларны шиитпирлээринге машина тудуунуң заводтарының конструктор бюроларын киириштирип болгаш эки ажыглап турар апарган. Экономиктиг районнуң иштинде бүдүрүлгелерниң харылзаа байдалдарында кайгамчык өскерлиишкиннер болган.

Үлетпүрнү улам ыңай хөгжүдеринге Владимирниң болгаш Свердловскиниң улус ажыл-агый чөвүлелдериниң бүдүрүлгелер коллективтериниң инициативазының ужур-дузазын оратор тодаргай чугаалап, ол эгелээшкиннерни деткип турарының дугайын болгаш ооң-биле холбаштыр областа алдынган хемчеглерниң дугайын медеглээн.

Пермьниң экономиктиг районну бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаарының болгаш автоматчыдарының төлевилелдерин ажылдап кылыр сайзырангай эртем сууру болгаш организациялары чок болуп турар деп эш Солдатов чугаалаан. Эрткен чылын улус ажыл-агыйының чөвүлели завод лабораторияларын болгаш дуржулганың шенелде цехтерин база участоктарын күштелдирген. Бо чылын лабораторияларга болгаш шенелде цехтеринге ажылдаар кижилерниң санын 1000—1200 кижи немей көвүдедирин бодап турар. Ынчалзажок, бо чорук областа эртем-шинчилел институттарын тургузар дугайында айтырыгны дужурбейн турар. Эртем болгаш төлевилел организациялары бирги ээлчегде оларның ажыл-чорудулгазын таарыштырып, информацияларны болгаш дериглерни чаңгыс аай хевирлиг шиитпирлээриниң чогаадып кылышкыннарын солчуп тургаш, ажылдың аргаларын үндезини-биле экижидер херек.

ССРЭ-ниң Күртудуунуң даргазы **В. А. Кучеренко** капитал тудугда улуг депшилгениң дугайын херечилеп турар саннарны көргүскен. Эрткен он чылдарның дургузунда бистиң чуртувуска тудуг ажылчыларының ажылдап алышкыны ийи ажыг катап өскен турда, ол-ла чылдарда Америкага тудугжуларының күш-ажылының бүдүрүкчүлүү чүгле 20 хуу улгаткан. ССРЭ-де үлетпүрнүң чаа адыры—тудугга индустриализацияның деңнелин бедидеринге болгаш хөй күш үнер ажылдарны чиигедиринге шиитпирлиг салдарны чедирген, чыып эптээр демир-бетон бүдүрүлгези тургустунган.

1958 чылдыңга бодаарга барык 60 хуу хөй ажылдарны 1965 чылда тудугжулар күүседир апаар деп эш Кучеренко чугаалаан. Ол чүл дээрге чеди чылдың дургузунда тудуг ажылдарының хемчээлиниң бүгү немей өзүлдези күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң күсели-биле хандыртынган турар ужурлуг дээни ол. Бистиң хөй-хөй тудугларывыс тудугну организастап болгаш индустриализастап турарының деңнелиниң талазы-биле АКШ-та, Англияда болгаш капиталистиг өске-даа чурттарда тудугларга бодаарга дыка бедик турар. Тудугга күш-ажылдың чарыгдалдары ынчалзажок ниитизи-биле АКШ-тыынга бодаарга бисте амдызында бедик болуп турар.

Тудугга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай дыка өстүрери хамыктың мурнунда транспорт ажылдарын, чүдүрүүшкүннү болгаш дужуруушкунну комплексилиг механизастаарын дыка экижидериниң күсели-биле, а ол ышкаш руда эвес материалдарны тыварын болгаш сайзырады ажылдап кылырын механизастаарының күсели-биле хандыртынган турар ужурлуг.

Индустриалдыг чиик материалдарны болгаш конструкцияларны: быжыг демир-бетон, улуг панель, ангылакчы материалдарны, асбест-цемент конструкцияларны болгаш ооң-даа өскелерни бүдүрерин база ажыглаарын калбартырынче угланган хемчеглерни сөөлгү үеде алган.

Тудугларны материал-техниктиг хандырарының туруп турар системазын үндезини-биле экижидериниң өргежок чугулазынче оратор кичээнгейни угландырган. Бистиң тудугжуларывыс болгаш эптекчилеривис бир эвес оларны материалдар болгаш дериглер-биле өй-шаанда хандырып турар болза, дыка дүрген тудуп болурун бүзүреткеннер деп эш Кучеренко медеглээн. Массалыг тудугнуң тудугларының хөй нуруузунга чаңгыс аай төлевилелдерни ажылдап кылган, тудуг ажылдарының дең кезиинден хөйүн оларны ёзугаар боттандырып турар деп Күртудугнуң даргазы дыңнаткан. Ол төлевилелдерни үргүлчү сайзырангайжыдып турар. Бистиң хөй-хөй чаңгыс аай конструкцияларывыс даштыкы чурттарныындан камналгалыг болуп турар.

Тудугнуң өртек-үнезин чиигедир дээш демиселге төлевилел болгаш конструктор организацияларының улуг рольдуунуң дугайын сагындыргаш, олар болза бистиң хөгжүлдевистиң бүгү үе-чадаларында техниктиг депшилге дээш демиселчилерниң бирги одуруунга чоруп келген улуг дуржулгалыг болгаш кайгамчык инженер кадрларлыг болуп турар деп эш Кучеренко чугаалаан. Төлевилээшкинниң үе-чадазында тудугнуң өртек-үнезин барык 10 хуу чиигедир арганы бергидег ындыг шиитпирлерни ажыглап болурун баштайгы саналгалар көргүзүп турар. Чеди чыл дургузунда ол дээрге каш-каш он миллиард рубль камналганы берип болур.

Москва областың Глуховскиде хөвең-саазын пөстер комбинадының директору **А. С. Соболев** партияның Төп Комитединиң Пленумун чыылдырар дугайында дыңнадыгны комбинаттың ажылчыннары улуг көдүрлүүшкүн-биле уткааның дугайын чугаалаан. Социалистиг чарыш чаа күш-биле калбарган. Бүдүрүүшкүн деңнелиниң талазы-биле чеди чыл планын беш чартык чылдың дургузунда күүседирин комбинаттың коллективи шиитпирлээн. Бүдүрүлгени чаа техника-биле чүткүлдүг чепсеглеп, автоматиканы болгаш механизацияны калбаа-биле нептеретпишаан, хөгжүлдениң планда көрдүнгенинден эң бедик темпилерин коллектив чедип алган. Баштайгы чартык чылдың программазы комбинатка ниитизи-биле хуусаа бетинде, июнь 22-де күүсеттинген. Ооң-биле кады күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү эрткен чылдың деңнелинден 10 хуу бедип турар.

Пөс-таавы үлетпүрүн хөгжүдериниң чамдык тодаргай айтырыгларын оратор көдүрген. Областың бүдүрүлгелериниң хөй нуруузун чүс чылдар мурнунда туткан деп ол чугаалаан. Мурнундагы министерство капитал салыышкыннарының аажок хөй нуруузун чаа фабрикалар тударынга берип турган, пөс-таавының эрги бүдүрүлгелери сандаргай байдалда болу берген. Ынчангаш ол бүдүрүлгелерни чаарты тургузар талазы-биле дыка улуг ажыл негеттинип турар.

Эш Соболев бодунуң саналының түңнелинде пөс-таавычыларның чурттаалга фондузун тударын калбартырынга дуза көргүзерин партияның Төп Комитединден дилээн.

Техниктиг депшилге—Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле совет улустуң чеди чыл планында айыттынган улуг сорулгаларны чедип ап турары чепсек ол болур деп партияның Челябинск обкомунуң бирги секретары **Н. В. Лаптев** бодунуң чугаазынга медеглээн.

Областың үлетпүрүн улам ыңай көдүрер, ону техника талазы-биле чепсеглээр дугайында улуг ажылды оратор чугаалаан. Чижээлээрге, Магнитогорскиниң металлургия комбинадында ийи домна суугуларынга агломератты чүдүрерин бир-ле дугаарында автоматчыткан, прокат станнарының кол дериглерин комплексилиг автоматчылар болгаш механизастаар талазы-биле ажылды чоруткан.

Эш Лаптев металлургияның болгаш дагның бүдүрүлге черлерин, машина тудуушкун заводтарын, дериглгелерни төлевилеп турар организацияларның ажылын шүгүмчүлээн. Ооң чугаалааны болза ол организациялар бодунуң төлевилелдериниң шынары дээш материалдаа, мораль-даа талазы-биле харысалга чүктевейн турар. Ол чорук болза ада-чурттуң болгаш даштыкы техниканың, эртемниң чедиишкиннерин болгаш дуржулганы принципиалдыг схемаларга безин илеретпес чорукка чедирип турар. Төлевилел организацияларын күштелдирери, оларны экономиктиг районнарга тургузары, ажылының шынары дээш оларның харысалгазын бедидери, бо үениң негелделеринге дүүшпес төлевилелдерни үндүрерин болгаш бадылаарын хорууру эргежок чугула.

Чугаазының түңнелинде оратор комплексилиг механизастаашкынның болгаш автоматчыдылганың мурнакчы технологиязын нептередиринче улуг кичээнгей салып турар областың партия организациязының ажылының дуржулгазын чугаалаан.

Татарияның улус ажыл-агый Чөвүлелиниң даргазы **А. Т. Шмарев** бодунуң чугаазынга колдуунда-ла нефть үлетпүрүн хөгжүдери-биле холбашкан айтырыгларга доктааган. Ооң чугаалааны болза бүгү чуртка чеди чыл дургузунда 120 миллион тонна хемчээлдиг кылдыр немежип өзер кывар суук чүүлдүн әлээн улуг кезээн Татария бээр ужурлуг.

Нефть үлетпүрүнде капитал салыышкыннарының 30 хуузу үттелге ажылдарынга онаажыр деп оратор үргүлчүлеп чугаалаан. Ынчангаш скважиналарның санының эвээжээри болгаш өрүмнелгениң бот-үнезиниң чиигээри улуг ужур-дузалыг болур. Бо чылын республикага Зайкаратаевтиң нефть тывар чаа черин тургузуп эгелээн. Ол болза чуртта бүрүн автоматчыткан бир дугаар тывыш чери болур. Нефтилиг черлерни эрги арга-биле ажылдап кылып турда негеттинип турган 5700 скважиналарның орнунга чүгле 165 скважиналарны өрүмнээри көрдүнүп турар.

Чеди чылдың дургузунда Татария улуг химияның эң улуг районнарының бирээзи болу бээр. Эш Шмарев республиканың чиг эт курлавырларын эң-не долузу-биле ажыглаар төлээде, экономиктиг районнуң хөгжүлдезиниң планынга чамдык өскерилгелер киирээ чогуур деп чугаалаан.

СЭКП-ниң Ленинград обкомунуң секретары **И. В. Спиридонов** чеди чыл планының улуг чаагай сорулгаларын хуусаа бетинде күүседиринче ажылчы чоннарны мобилизастаар талазы-биле партия организациязының чоруткан улуг ажылының дугайын чугаалаан.

Свердловчуларның инициативазының дугайында СЭКП ТК-ның доктаалын изин-биле уткуп алган бис деп эш Спиридонов чугаалаан. Олар бүдүрүлгениң чеди чылдың төнчүзүнге планнаан деңнелин хуусаа бетинде, 1964 чылда, чедип алырын саналдаан болгай. Ленинградтың экономиктиг районунуң ажылчы чоннары аңаа уткуштур күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрер талазы-биле планны база-ла бир чыл бурунгаар күүседир болгаш 1959—1961 чылдарның дургузунда 1600 ажыг машиналарны болгаш приборларны бо шагның чаа конструкциялары-биле солуур деп хүлээнгеннер.

Бүдүрүлгени сайзырангайжыдарынга ажылчы чоннарның массалыг киржилгезиниң болгаш улустуң чогаадыкчы чорууның эң тодаргай илерээшкиннериниң бирээзи болза чаартыкчы болгаш чогаадыкчы чорук болур. Ам Ленинградта болгаш областа беш ажылчынның бирээзи-ле чаартыкчы болгаш чогаадыкчы боор турар. Хоорайның бүдүрүлге черлеринде чеди чылдың чаартыкчы фондузун тургузары дээш шимчээшкин калбаа-биле нептерээн, ол фондуже чогаадыкчылар бүдүрүлгени сайзырангайжытканының ачызында камнап алган чүс-чүс миллион рубль болур боттарының салыышкынын киирерин хүлээнгеннер.

Бүгү-ле чаа, депшилгелиг чүүлдер амыр-белен орук-биле бурунгаарлап чорбас болгай деп оратор демдеглээн. Ол чорукту барымдаалааш Ленинградтың Калинин районунда партия комитеди чаа техниканы пропагандалаар болгаш чаартыкчыларның дуржулгазын нептередир сорулга-биле техниктиг чөвүлели база техниктиг кабинетти тургускан. Ындыг организацияларның ажыктыын амыдырал көргүскен. Ам оларны хоорайның бүгү-ле үлетпүрлүг районнарының райкомнарының чанында тургускулаан. Техниктиг чөвүлелдиң райком бюрозунга бадылаттырар сүмелери партийжи шиитпир дег күштүг болур болгаш чаа техниканы чедиишкинниг нептередиринге дузалап турар.

Комплексилиг механизастаашкынны болгаш автоматчыдылганы, радиоэлектрониканы болгаш атомнуг энергияны калбаа-биле ажыглаар чорук ажылчыннарның культура-техниктиг бедик деңнелин негеп турар деп эш Спиридонов оон ыңай чугаалаан. Чүгле эрткен чылдың дургузунда безин Ленинградта боттарының мергежилин 120 муң ажыг ажылчыннар бедиткен. Чамдык бүдүрүлге черлеринде чеди чыл дургузунда кадрларның мергежилин бедидериниң перспективтиг планнарын ажылдап кылган.

Чамдык эштер автоматика болгаш механизация херекселдериниң бүдүрүлгезин төпчүдер дугайында санал киирип турар деп эш Спиридонов айыткан. Ол сорулга-биле Ленинградтың улус ажыл-агый чөвүлелиниң үлетпүрү чеди чыл дургузунда пландан ажыр 1 миллиард рубльдиң янзы-бүрү приборларын бээринге белен боор турар. Ол инициативаны өске улус ажыл-агый чөвүлелдери деткиир дээрзинге оратор бүзүрелин илереткен болгаш ССРЭ-ниң Күрпланы автоматчыдылга болгаш механизастаашкын хөреңгилери төпчүттүнген фондулуг апаар деп ол чугаалаан.

СЭКП-ниң Куйбышев обкомунуң бирги секретары **М. Т. Ефремовтуң** дыңнатканы болза, чеди чыл планын ёзугаар улус ажыл-агый чөвүлелиниң бүдүрүлгелериниң үндүрер үлетпүр продукциязының хемчээли ийи чартык катап, чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң — 1,7 катап өзер. Ооң-биле кады продукцияның немей өзүлдезиниң 76 хуузу ам ажылдап турар бүдүрүлге черлериниң бүдүрүлгезин калбартканының күсели-биле алдынган турар ужурлуг. Ындыг өзүлде болза бүдүрүлге чорудулгаларын бүгү хемчег-биле автоматчыдарының болгаш механизастаарының суурунга болдунуп болур деп эш Ефремов чугаалаан. Партия организациязы бүдүрүлге черлеринге организакчы ажылды чогум-на ол угланыышкын-биле чорудуп турар. Ооң түңнелинде 1958 чылда чаа машиналарның, механизмнерниң болгаш өске-даа дериглгелерниң 250 хевирлерин белеткээн болгаш ажыглап эгелээн.

Механ
автоматчыд
ажыглаарынга
лур ужурлуг б
үлетпүрнүң янзы
да тургускан. Бү
рангайжыдарының
калбартырынга эртем
рын киириштирер сору
никтиг өөредилге черлер
да лабораторияларны
Олар экономиктиг рай
рүлге черлеринге улу
лыг техника ажылдары
лазы-биле ажылдап кы

Бодунуң чугаазының
оратор нефть үлетпүрүн
чугаалаан.

Грузияның улус ажыл-
вүлелиниң даргазы **Г. И.**
сөс алган. Республиканың
станцияларын автоматчыдар та
биле дыка хөй чүүлдер кылды
деп ол медеглээн. Бүгү электрос
цияларны бүрүн автоматчыда
кыска хуусаада боттандыра
ганы энергетиктер боттарын
нунга салып алганнар. Мет
тар түс-түс чорудулгаларны
бүдүн цехтерни механизаста
болгаш автоматчыдарын үргүлч
турарлар.

Эш Чоговадзе мурнакчы техно
гия дээш демиселге эртемниң р
люнуң дугайында солун бадытка
дарны чугаалаан. Прибор тудуушку
нунуң болгаш автоматчыдылга х
рекселдериниң эртем-шинчилел ин
ституду база тускай конструкторлар бюрозу чугула ужур-дузалыг әлээн хөй приборларны, аппараттарны болгаш машиналарны тургускан.

Ооң-биле кады ораторнуң демдеглээни болза үлетпүрнүң чамдык адырларында хөй күш үнер дыка хөй ажылдар ам-даа механизастаттынмаан ийикпе азы барык-ла механизастаттынмаан. Дериглгелерниң, приборларның болгаш автоматчыдылга херекселдериниң эң-не ажыктыг хевирлерин эң кыска хуусаада сериялап үндүрерин организастаа чогуур деп ол саналдаан.

Июнь 26-ның эртенги хуралынга сөөлүнде сөс алган оратор—Чөөн Казахстанның улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы **К. М. Симаков** болза, бүдүрүлгелерниң техниктиг деңнелин бедидерин, оларның курлавырларын болгаш бойдус байлактарын эң долузу-биле ажыглаарын ол экономиктиг районнуң ажылчы чоннарының канчаар чедип ап турарының дугайын чугаалаан. Областа руда арыглап болбаазырадыр болгаш металлургия комбинаттарлыг өңнүг металлургияның адырлары хөгжүп турар. Олар коргулчунну, цинкини, кадмийни болгаш өске-даа продукцияны берип турар. Өңнүг металлдар бүдүрер талазы-биле область чуртта аажок чугула черни әэлеп турар.

Эш Симаков улус ажыл-агый чөвүлелиниң бүдүрүлге черлериниң коллективтери чартык чыл планын хуусаа мурнунда күүсеткен дугайын дыңнаткан. Даг үлетпүрүн улам ыңай хөгжүдер дээш алдынып турар хемчеглерни ол таныштырган. Кол, шиитпирлиг чүүл болза казыышкын ажылдарының дүргенин күштүү-биле бедидеринде болур. Ол участокта күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү ам-даа чавыс, чүге дээрге механизастаашкынның болгаш автоматчыдылганың дыка хөй херекселдери чок боор турар. Оратор өңнүг металлургияның бүдүрүлге черлеринге херектиг дериглгелерниң сериялыг бүдүрүлгезин организастаар чогуур деп саналдаан.

Улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазының демдеглээни болза, руда арыглап болбаазырадыр цехти механизастаарының болгаш автоматчыдарының улуг үе-чадазы металлы шоолуг эвес рудаларны улуг хемчээлдерге ажыглаар арганы бээр ийик. Ол таварылгада чүгле рудалыг Алтайда безин үнелиг казымалдарның курлавырлары чайгаарла 60 хуу көвүдей бээр ийик.

* * *

СЭКП-ниң Төп Комитединиң Пленумунуң июнь 26-дагы кежээки хуралы Азербайджанның КП ТК-зының Бирги секретары **И. Д. Мустафаевтиң** саналы-биле эгелээн.

СЭКП ТК-ның Пленумунга уткуштур Азербайджанга белеткел үези үлетпүрнүң чугула тудугларын ажыглалга киирери-биле демдеглеттинген, оларның аразында «250» дээр хоолай-прокат станы болгаш Сумгаиттиң алюминий заводунуң үшкү корпузу бар деп ол чугаалаан. Бакуда улуг тугуй заводун, алюминий заводунуң дөрткү корпузун болгаш Бакунуң камволь комбинадын ажыглалга киирерин белеткеп турар.

(Төнчүзү 2-ги арында.)

ИҢ ТӨП КОМИТЕДИНИҢ ПЛЕНУМУ

...ерин ма- ...газынга ...үн тургу- ...аалаан.

...үлетпүрүн хег- ...штыр эш Муста- ...чоруткан геолог- ...дары бедик шынар- ...аажок хөй курлавыр- ...кен деп дыңнаткан. ...лгаш газтың хөй байлак ...ери аажок хандыр чер- ...еттинип турар, оларны ...м ыңай көвүдедири ха- ...ларны өрүмнээри-биле ...лбаалыг. Ындыг турбу- ...рүмнээшкинниң хөй-хөй ...ы бо хүнге чедир шинт- ...лээн. Ол чорук бирги ээл- ...ңгү хүннүң негелделерин- ...ипайн турар техниктиг ...ерниң шынарынга хамаар-

...ин болгаш бичелеткен диаметр- ...кважиналарынче өрүмнээшкин- ...илчиниринниң чугулазын оратор ...тап демдеглээн. Өрүмнээшкин- ...кур дерии чедишпезинден ...ишкин саадап турар.

...айджанның үлетпүр бүдүрүл- ...иниң коллективтери Владимир- болгаш Свердловскиниң улус ...л-агый чөвүлелдериниң үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчы чоннары- ...ың кыйгырыгларынга харысала- ...шаан, бүдүрүүшкүнүнүң 1965 чыл- ...а төлевилеттинген деңнелин ниитизи-биле республиканы 1964 чыл- ...та чедип аптарын хүлээнген деп эш Мустафаев саналының түңнелинде чугаалаан.

РСФСР-ниң Курпланының даргазы **В. Н. Новиков** улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга СЭКП ТК-ның организакчы кайгамчык улуг ажыл-чорудулгазының түңнелинде чеди чыл планының онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир талазы-биле тургузукчу ажыл калбаа-биле нептерээнин онзалап демдеглээн. Алды айларның программазын РСФСР-ниң үлетпүрү июнь 24-те күүсеткен.

Үлетпүр болгаш тудуг улам-на чаа механизмнер болгаш машиналар биле долдунуп турар. Сөөлгү чеди чылдарның дургузунда РСФСР-ниң үлетпүрүнге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү чылда-ла ортумаа-биле 6,7 хуу өскен. Ажыл хүнүнүң үргүлчүлелин кызырарын барымдаалап алырга, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү моон соңгаар чеди чылдың чыл бүрүзүнде ортумаа-биле 10 ажыг хуу бедиир ужурлуг.

Ындыг бедик темпилер хамыктың мурнунда үлетпүрнүң техниктиг деңнелин улам ыңай дүрген бедидериниң күзели-биле хандыртынган туруп болур. Оон-биле холбаштыр чоокку чылдарда станоктарның ниити продукциязынга оларның депшилгелиг темпилериниң бот деңзизи ийи ажыг катаптан эвээш эвес бедээн турар төлээде, чуртка ниитизи-биле станок тудар үлетпүрнүң бүдүрүлгелериниң специализациязын эде көөр дугайында айтырыгның өйү келген деп оратор санаан.

Амгы үеде үлетпүрнүң барык бүгү адырларында автоматчыдылганың айтырыглары техника талазы-биле шиитпирлеттинген деп эш Новиков чугаалаан. Чоокку бир-ийи чылда хамаарышкан эртем болгаш конструктор организацияларының кол сорулгаларының бирээзи болза, эш Новиковтуң бодалы-биле алырга, бүгү-ле кол-кол бүдүрүлге чорудулгаларынга болгаш улуг агрегаттарга автоматчыдылганың эң-не депшилгелиг аргаларын шилип алыры болур ужурлуг.

Үлетпүрге күш-ажыл курлавырларын ажыглаар дугайын оратор бодунуң саналынга чугулалап чугаалаан. Россия Федерациязында хөй эвес санныг ажылчыннарлыг бүдүрүлгелер ам-даа хөй. Чамдык адырларда бүдүрүлгечи бүрүзүнге аар-саар ажылдар күүседир бир кижи онаажып турар. Ынчангаш бүдүрүлгелерни дидими-биле улгаттыр каттыштырар херек.

Днепропетровскиниң Дзержинский аттыг заводунуң директору **Г. Г. Орешкин** металлургтар боттарының аргаларын ыяк санап көргеш, бүдүрүүшкүннүң 1965 чылга айыттынган деңнелин ийи чыл мурнады чедип ап шыдаарынга бүзүрээннер деп дыңнаткан.

Техниктиг нарын айтырыгларны шиитпирлеп турар ажылчыннарының болгаш инженерлерниң соксаал чок чогаадыкчы идепкейиниң ачызында заводтуң коллективи бүдүрүүшкүн темпилерин дүргедедириниң курлавырларын тыпкан. Домна чорудулгазынга бойдус газын болгаш кислородту комплексилиг ажыглаарының баштайгы дуржулгазы безин домна суугуларының бүдүрүкчүлүүн дыка бедидерин, кокс чарыгдалын ...шойнуң бот үнезин ...аргазын көргүскен. ...саны тургузарда бир ...алдар чамдык бүдүрүлге- ...ргустунмаан деп эш Орешкин демдеглээн. Четчир күчүлүг ...ге-дузалал цехтери болгаш ...ок чугула инженер-техниктиг кадрлар чамдык черлерде чок. Аңгы-аңгы бүдүрүлгелерниң аразынга чаагай чоруктарны болгаш бергелерни эң-не дең хемчээлдиг кылдыр хуваагган турар дугайында күзелди ол чугаалаан.

Украинаның КП-зының Луганск обкомунуң бирги секретары **В. К. Клименко** ол экономиктиг районнуң ажылчы чоннары кол нургулайында чамдык бүдүрүлге чорудулгаларын комплексилиг механизастаанының болгаш автоматчытканының, күш-ажылды организастаарының депшилгелиг хевирлерин нептереткениниң ачызында күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткенин бодунуң саналынга демдеглээн. Хөй-хөй шахталарда машиналар башкарар операторлар тургустунган. Областың 300 чыгам янзы-бүрү продуктуларны бүдүрүп үндүрүп турар химия үлетпүрүнде бүдүрүүшкүннү автоматчыдарынга хөй чүүлдер кылдынган. Ол продуктуларның 40-ның сөөлгү бүдүн чартык чылдың дургузунда шиңгээдип алган.

Чаартылганың болгаш эде тургузуушкунуның күзели-биле мочевин дээр эң үнелиг чемишчидилге цегиниң күчүзүн каш-даа катап улгаттырар деп саналды көдүрген Лисичанның химия комбинадының коммунистериниң эгелээшкининиң дугайын эш Клименко чугаалаан. Ол эгелээшкинни Украинаның Коммунистиг партиязының Төп Комитеди болгаш Украин ССР-ниң Министрлер Чөвүлели деткээн. Лисичанчыларның саналдарын боттандырарынга дуза көргүзерин партияның Төп Комитединден оратор дилээн. Тепловозтарны бүдүрерин рационализастаары-биле холбаалыг айтырыгларны шиитпирлээрин ССРЭ-ниң Курпланы болгаш Орук харылзаа министерствозу дүргедедир дугайында айтырыгны ол база тургускан. Ол айтырыгларны шиитпирлээри чуртка кара болгаш өңнүг хөй металлдарны камнап бээр.

Областың ажылчы чоннары владимирчилерниң болгаш свердловчуларның патриоттуг эгелээшкиннерин бир эп-сеткилдиг деткээш, бүдүрүүшкүнүнүң чеди чылдың төнчүзүнге планнаттынган деңнелин 1964 чылда чедип алыр деп хүлээлгени алганын оратор дыңнаткан. Областың хөй-хөй мурнакчы коллективтери ол деңнелди хуусаазындан чаңгыс эвес, харын ийи чыл мурнады чедип алырын шиитпирлээн.

Хөмүр даш үлетпүрүнүң ажылдап турар бүдүрүлгелерин чаарты тургузарынга болгаш калбартырынга капитал салыышкыннарны эң-не боттуг ажыглаар деп харысалгалыг хүлээлгелерни шахтёрлар ап, бүдүрүүшкүн деңнелиниң талазы-биле чеди чыл планын алды чыл дургузунда күүседирин шиитпирлээн. Хөмүр даштың гидромеханиктиг тывыжының 20 участоктарын бо чылын ажыглалга киирерин, автоматтыг болгаш телемеханиктиг башкарылганы ийи шахталарга боттандырарын шахтёрлар хүлээнгеннер.

Аар машина тудуунуң Урал заводунуң дарганнар бригадири **М. А. Дресвянкинге** сөс берген. Пленумнуң киржикчилеринге ол мынча деп чугаалаан:

— Уралмашзаводтуң бөдүүн ажылчыны, дарган кижи мени СЭКП ТК-ның Пленумунга олуржур болгаш бистиң чуртувустуң улус ажыл-агыйының техниктиг хөгжүлдезиниң эң чугула айтырыгларын чугаалажыр арганы бергенин бодумга улуг алдар кылдыр санап тур мен. Бистиң партиявыстың болгаш чазаавыстың бистерге кылып турар бүгү-ле чүүлдери чоннуң амыдыралын экижидеринче угланган. Чеди чыл планы күүсеттингенде амыдырал-чуртталга улам-на онзаланып экижиир. Ол бистерден: ажылчыннардан, колхозчулардан, эртемденнерден, инженерлерден болгаш техниктерден хамааржыр.

Партияның XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин оон бригадазы канчаар хүлээп алганының дугайын эш Дресвянкин чугаалаан. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай бедидеринге, чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседиринге чүнү кылып болурун ажылчыннар чугаалажып, шиитпирлээннер. Дарганнарның 10 бригадалары чеди чылдың онаалгазын беш чыл дургузунда күүседирин хүлээнген. Бедиткен хүлээлгелерни алгаш, бистиң эгелээшкинивисти деткииринче чурттуң бүгү машина тудугжуларын кыйгырган бис деп Уралдың ажылчыны чугаалаан. Уралмашзаводта онаалгаларны хуусаа бетинде күүседир дээш шимчээшкинде муң-муң ажылчыннар кирген. 112 бригадалар болгаш 15 сменалар коммунистиг бригадалар, сменалар кылдыр ададыр эрге дээш демисежип турар.

Партияның XXI съездизиниң болгаш амгы Пленумунуң салган сорулгалары бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаарын болгаш автоматчыдарын улам-на калбартырын бистерге хүлээдип турар деп эш Дресвянкин чугаалаан. Ол угланыышкынга ажылдарның улуг программазын боттандырып эгелээн бис.

Улам-на чүткүлдүг ажылдаарын болгаш чеди чылдың онаалгазын хуусаазындан чыл мурнады күүседирин партияның Төп Комитединге болгаш чазакка Уралдың машина тудугжулары бүзүредип турар.

Бүдүрүлгениң комплексилиг механизациязы болгаш автоматизациязы чүгле продукция бүдүрерин көвүдедир эвес, харын кижиниң күш-ажылын чиигедир, бистиң чуртувуска делегейге эң-не кыска ажыл хүнү, эң-не кыска ажыл неделязы турзун, улустуң материалдыг чаагай байдалы болгаш культурлуг деңнели улам-на өссүн дээш эргежок чугула таарымчалыг байдалдарны тургузар арганы берип турар деп Новосибирскиниң улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы **В. Т. Забалуев** бодунуң чугаазынга медеглээн.

Новосибирскиниң экономиктиг району чурттуң чөөн талазында индустриалдыг күчүлүг бааза болу берген. Улус ажыл-агый чөвүлелиниң бүдүрүлгелери улус ажыл-агыйынга хереглээр хөй санныг чаа техниканы бүдүрүп үндүрерин чыл бүрү шиңгээдип ап турар. Программныг башкарылгалыг ховар дээн-не улуг станоктарны, биче габариттиг күчүлүг прессерни, хоолай-генераторларны, кончуг шыырак ажылдаар янзы-бүрү приборларны болгаш электродугалыг каң эзилдирер суугуларны бүдүрүп үндүрерин көрдүнген.

Экономиктиг районда үлетпүр тудуун Новосибирск хоорайның 20 ажыг организациялары болгаш өске-даа хоорайларның ол хире санныг организациялары ам төлевилеп ажылдап турар. Ол чорук улуг бергедээшкиннерге чедирип, тудугнуң өртек-үнезин болганчокла аартадып турар. Үлетпүр тудуун төлевилелдээрин улус ажыл-агый чөвүлелиниң системазында кирип турар чаңгыс организацияга мөөңнээр херек деп эш Забалуев санаан. Бүгү бүдүрүлге чорудулгазын комплексилиг төлевилелдээрин хандыргы дег бүдүрүлге баазаларлыг болгаш лабораторияларлыг төлевилел-технология институттарын тургузары база эргежок чугула.

Бар курлавырларны калбаа-биле дилеп тыварының болгаш бүдүрүлгеге бараан болур кылдыр тургузарының эргежок чугулазының дугайын чугаалавышаан, Арменияның улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы **С. А. Мовсесян** республикада ажыглаттынмайн турар азы четпес ажыглаттынып турар барык 60 муң дөрбелчин метр бүдүрүлге шөлү илереттинген деп дыңнаткан. Ол шөлде чаа бүдүрүлгени, нургулайында машина болгаш прибор бүдүрүлгезин организастап турар. Бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаары болгаш комплексилиг автоматчыдары боттанып турар. Ынчалзажок техниктиг депшилгениң талазынга улус ажыл-агый чөвүлелиниң чорудуп турар ажылын шуут-ла чедишкинниг кылдыр санап болбас деп ол чугаалаан.

Улус ажыл-агыйының чөвүлелиниң эртем-шинчилел болгаш конструктор организациялары шоолуг шыдал чогундан болгаш четчир санның тускай эртемниглери чогундан техниктиг депшилге моондакталып турар. Эртемнер академиязының хөй-хөй институттары ажыл-херекти үлетпүрнүң негелделеринге таарыштыр тургуспайн турар. Оон-биле холбаштыр эртем ажылдакчыларының күш-ажылын бүдүрүлгеге ажыглаанындан хамаарыштыр оларга төлевирниң мактаар-деткиир системазын тургузар дугайында саналды эш Мовсесян киирген.

Химия үлетпүрүн хөгжүдериниң айтырыгларынга хамаарыштыр продукция бүдүрерин көвүдедиринге химия бүдүрүлгелериниң коллективтери иштики курлавырларны дилеп тыпкан деп ол чугаалаан. Чеди чыл планында көрдүнген онаалгаларны немелде капитал салыышкыннар чокка көвүдедир аргалыг болган. Чамдык бүдүрүлгелерни ажыглалга киирериниң хуусаалары база кызыртынган.

Сталино областың Лутугин аттыг шахтазының арыглап казыышкынның ажылчыннарының бригадири **А. А. Кольчик** санал берген. Коммунистиг партияның ТК-зының Пленумунга уткуштур белеткелдиң хүннеринде чеди чылдың онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарыш дагжылдарының ортузунга калбаа-биле нептерээн деп ол чугаалаан. Пленумга алдар кылдыр бригаданың коллективи планындан ажыр 1.673 тонна хөмүр дашты берген. Хөмүр дашты хонукта ортумаа-биле казары эрткен чылдың хамаарышкан үезинге деңнээрге 52 тонна өскен. Бригаданың кежигүн бүрүзү ээлчегде нормадан ажыр 2,4 тонна хөмүр дашты берип турар. Акша-херекселдерни болгаш материалдарны камныг чарыгдап тургаш 52 муң рубльди күрүнеге камнап берген бис.

Мээң бригадамның ажылчыннары коммунистиг ёзу-биле өөренир, ажылдаар болгаш чурттаар; өөренирде болгаш ажылдаарда бот-боттарынга дузалажыр, эрткен үениң артыышкыннарынга удур демисежир деп сорулганы боттарының мурнунда салган деп эш Кольчик дыңнаткан.

Хөмүр даш үлетпүрүн улам ыңай хөгжүдеринге хамаарышкан элээн хөй тодаргай айтырыгларны эш Кольчик бодунуң чугаазының түңнелинде тургускан.

Латвияның улус ажыл-агый чөвүлелиниң даргазы **Г. И. Гайле** республиканың заводтарының ам шиңгээдип ап турары продукцияның чаа чамдык хевирлерин санап көргүскеш, чеди чылдың дургузунда машиналарның, үлетпүр кылыглаларының, материалдарның болгаш калбак хереглел бараанnarының 6 муң ажыг янзы-бүрү чаа хевирлерин бүдүрер кылдыр дамчыдып берген турар деп дыңнаткан.

Бүдүрүлгени улуг хемчээлдерге механизастаарын болгаш автоматчыдарын хөгжүдери-биле холбаалыг сорулгаларны четчир санның, мергежилдиг инженер состав чокта шиитпирлеп хоржок дээрзин эш Гайле онзалап демдеглээн. Латвияның улус ажыл-агый чөвүлели бүдүрүлгелерниң эргелел аппарадын кызырып тургаш, конструкторларның болгаш технологтарның составын ынчангаш муң кижиге көвүдедирин шиитпирлээн.

Улус ажыл-агый чөвүлелиниң ажылдакчылары канцеляржы херектер-биле чүдүртүнген болгаш бүдүрүлгени оперативтиг удуртур аргазы чамдыкта чок болуп турар. Ынчангаш планнаарының, акшаландырарының болгаш оон-даа өскелерниң эрге-хүлээлгелерин адырлар эргелелдеринден алгаш, оларны чөвүлелдиң төп аппарадынга дамчыдып бээрин, а эргелелдерге чүгле бүдүрүлгени организастаарының болгаш чаа техниканы хөгжүдериниң айтырыгларын артырарын шиитпирлээн. Экономиктиг районга эртем-шинчилел институттарын организастаарының айтырыгларын ол база чугаалаан.

Сталинградтың трактор заводунуң кол инженери **М. С. Сидельников** СТЗ-ниң алдаржаан коллективиниң чедишкиннериниң дугайын чугаалаан. Ниити болгаш бараанның продукция бүдүрүп үндүрериниң чартык чыл планын завод хуусаа бетинде күүсеткен. ДТ-54 дээр сериялыг тракторларны бүдүрүп үндүрериниң орнунга 75 аът күштүг эң-не сайзырангай тракторнуң дуржулга хевирлерин белеткээри доозулган. Каң шуткуур цехти чаарткан.

Техниктиг депшилгениң чамдык тодаргай айтырыгларын оратор чугаалаан. Ажылдарны күүседириниң хуусааларын хары угда улуу-биле кызырып тургаш, аралаштыг автоматчыдылганы болгаш механизастаашкынны комплексилиг автоматчыдылга болгаш механизастаашкын-биле солууру эргежок чугула деп ол чугаалаан.

СТЗ-ниң чаа тракторну бүдүрүп үндүреринче шилчиишкини чаа дериглер-биле, тодаргайлаарга хөй-хөй технологтуг херекселдер-биле бүдүрүлгени комплексилиг хандырарын негеп турар деп эш Сидельников чугаалаан.

Заводтарда эргелел структуразы хөй санныг ажылдакчыларны негеп турар оларның отчёттуг болур чоруун эде көөр үе келген. Оон орнунга чогаадыкчы күш-ажылдың ажылдакчыларының — технологтарның, конструкторларның болгаш шинчилекчилерниң санын көвүдедип болур деп эш Сидельников чугаалаан.

Июнь 26-ның кежээки хуралы М. С. Сидельниковтуң саналы-биле доозулган.

• • •

СЭКП Төп Комитединиң Пленуму июнь 27-де бодунуң ажылын үргүлчүлээн. Хуралдың эгезинде күрүнениң бирги подшипник заводунуң директору (Москва) **А. А. Громов** санал берген.

Оон чугаалааны: заводтуң коллективиниң дуржулгазынга үндезилээш, үлетпүрнү хөгжүдеринге чугула курлавыр болза ажылдап турар бүдүрүлгелерни чаарты тургузары болур деп чугаалап болур. Аңаа үндезилээш заводтуң продукциязын дайын мурнундазындан дыка көвүдедир аргалыг болган. Заводта бүдүрүлгени автоматчыдарының болгаш механизастаарының килдизин тургускан. Сөөлгү чылдарда 120 дериглелерни солуп чаарткан. Заводтуң коллективи конструкторлар-биле болгаш станок тудугжулары-биле кады подшипниктер кылыр автоматтыг цехти делегейде эң баштай тургускан.

Бүдүрүлгениң күчүзүн дыка көвүдедири чеди чыл планында көрдүнгени-биле холбаштыр заводтуң техниктиг чаарты тургузарының болгаш комплексилиг автоматчыдылганың төлевилелин чогааткан деп эш Громов чугаалаан. РСФСР-ниң Курпланынга ол төлевилелди көөрүн дүргедедири чугула.

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи **А. Н. Несмеянов** бодунуң чугаазынга автоматчыдылгага болгаш химия талазы-биле эртем айтырыгларын чугаалаан.

Автоматиканың фронтузунуң мурнуку шугумунда саннарлыг машиналар—саналга, башкарылга, информация машиналары туруп турар деп эш Несмеянов чугаалаан. Электроннуг саналга техниказын ажыктыг кылдыр хереглээр чугула таларларның бирээзи болза улус ажыл-агыйының планнаашкыны болгаш статистика болур.

Автоматчыдылганы болгаш телемеханизацияны, ылаңгыя нефть үлетпүрүнге ажыглаар чорук чеди чылдың дургузунда миллиардтан эвээш эвес рубльдиң камналгазын бээр. Металлургия үлетпүрүнге чамдык ажылдарны комплексилиг автоматчыдылга чүс-чүс миллион рубльди камнаар арганы база бээр.

Химик эртемденнерниң ажылының дугайын оратор чугаалааш, синтетиктиг материалдарны бүдүрериниң онза чугула ужур-дузазын айыткан. СЭКП-ниң XXI съездизиниң шиитпирлерин ССРЭ-ниң Эртемнер академиязы амыдыралга боттандырбышаан, химияның болгаш физиканың чугула-чугула айтырыгларын ажылдап кылыр талазы-биле теорийлиг шинчилелдерни күштелдирген. Теория болгаш практика талазы-биле улуг ужур-дузалыг элээн каш чугула ажылдарны эртемденнер күүсеткениниң дугайын ол чугаалаан.

Луганск областың шахтёрларының мурнундан болгаш бодунуң ажылдап турары коммунистиг күш-ажылдың бригадазының мурнундан СЭКП Төп Комитединиң Пленумунга бүгү чуртта сураглыг хөмүр дашчы **Н. Я. Мамай** изиг байыр чедирген.

— Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXI съездизинге санал бергеш, Донбасстың шахтёрлары чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш бүгү чүвени кылыр дээрзин таңгыраглаан мен деп эш Мамай чугаалаан. Бригада бодунуң чеди чыл планын беш чылда күүседирин хүлээнген, бригадир мен дөрт чартык чылда күүседир деп хүлээлгени алган мен деп эш Мамай медеглээн.

Эрткен беш айларда Мамайның бригадазы ээлчегде ийи чартык тонна хөмүр дашты, а ол боду 3,6 тонна хөмүр дашты немей бергенин шахтёр дыңнаткан. Оон бригадазы СЭКП ТК-ның Пленумунга белек кылдыр нормадан дашкаар 4.250 тонна хөмүр дашты каскан. Коммунистиг күш-ажылдың бригадазы атты бистиң коллективиске тывыскан деп оратор үргүлчүлеп чугаалаан.

Амгы чеди чылда республикага аар үлетпүрнү эжелээр хуузу дыка өзер деп Таджик ССР-ниң Курпланының даргазы **А. Кахаров** чугаалаан. Химия, электротехника үлетпүрү, машина тудуу болгаш үлетпүрнүң өске-даа элээн каш адырлары чаазы-биле тургустунар.

Үлетпүр продукциязын бүдүрерин көвүдедириниң курлавырларын дилеп тывар талазы-биле ажылды республиканың партия организациязы калбартканын ол чугаалаан. Сталинабадтың болгаш Ленинабадтың торгу комбинаттарының коллективтери улуг салыышкынны кылып, бүдүрүлгелерни чаартыр тургузарының күзели-биле торгу пөстерни 1965 чылга чедир 60 миллион метр чедир бүдүрер деп турар, а ам чылда бүдүрүп турары 25 миллион метр болуп турар. Ындыг саналдарны илик болгаш дааранылга фабрикаларының коллективтери үндүрген.

Оон ыңай эш Кахаров республиканың улус ажыл-агый чөвүлелиниң тургузуун сайзырангайжыдарының дугайын чугаалаан.

Энергетика хөгжүлдезиниң айтырыгларын эш Кахаров чугаалааш, Таджик ССР-ниң электрификациязының схемазы чогаадып кылдынган деп медеглээн. Бахш хемге Нуректе гидроэлектростанциязын тургузар чорук Ортаакы Азияның республикаларын болгаш Мурнуу Казахстанның районнарын чиик өртектиг электроэнергия-биле хандырар, Ортаакы Азияның демир орук четкизин бүрүн электрижидер, Таджик, Узбек, Туркмен республикаларның девискээринге 1,5 миллион гектар черни суггарар арганы бээр.

ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары **С. П. Павлов** бодунуң чугаазынга чеди чыл планы миллион-миллион совет оолдарны болгаш кыстарны чаа-чаа дайынчы ажыл херектерже, күш-ажылчы чаа маадырлыг чорукче көдүргенин демдеглээн.

Комсомолчу шалыпчы тудугларда, Сибирьниң, Соңгу чүктүң, Ыраккы Чөөн чүктүң, Казахстанның бойдус байлактарын шиңгээдип ап турар черлерде аныяктарның маадырлыг күш-ажылының дугайын оратор чугаалаан. Пленумда чугаалажып турар айтырыглар комсомолдуң ажыл-чорудулгазынга болгаш совет аныяктарның амыдыралынга шуут хамааржыр. Бистиң чуртувустуң өзүп орар салгакчылары коммунизм үезинде чурттаар болгаш кижи төрелгетенниң чыргалдыг келир үезиниң тудугжуларының бирги одуруунга турарын аныяктар оралдажып турар.

Техниктиг депшилге дээш демиселдиң чедишкинниг болурунга хамаарышкан элээн каш айтырыгларны эш Павлов көдүрген.

Минскиниң автоматтыг шугумнар заводунуң расточниги **А. Н. Виташкевич** автоматтыг шугумнар бүдүрер талазы-биле бистиң заводувус көскү черни ээлеп турар деп чугаалаан. Бедик бүдүрүкчүлүг техниканы бүдүрүп үндүрер дээш Төрээн чуртунуң мурнунга харысалгалыын медереп билбишаан, бүдүрүлгениң коллективи чеди чыл планын алды чылда, а бо чылдың программазын декабрь 20-де күүседир деп шиитпирлээнин ол дыңнаткан. Чаа бүдүрүлге күчүлелдерин ажыглалга киирер, станоктарның чаа хевирлерин болгаш автоматтыг шугумнарны шиңгээдип алыр, аныяктардан кадрларны өстүрер деп амгы үениң нарын сорулгаларын ам шиитпирлээр апаар.

Партияның XXI съездизиниң шиитпирлерин чугаалажып турда мен бодумга чаа хүлээлгени алган мен. Наладчик, слесарь болгаш мончер чокка ажылдаар чорукче мен болгаш мээң ээлчээм шилчээн. Ам боттары хандыртынарынче заводта 120 станокчулар шилчээн. Ол чорук хөй херекселдерни камнап алыр арганы берип турар. Ол дуржулганы республиканың элээн бүдүрүлгелери ам ажыглап турар.

Пөс-таавы болгаш чиик үлетпүр ажылчыннарының профэвилелиниң Төп Комитединиң даргазы **О. И. Нефедова** бодунуң чугаазынга чиик үлетпүрнү хөгжүдериниң чугула айтырыгларын идип үндүрген. Бүдүрүлгелерде улуг тургузукчу ажыл дугайын ол чугаалаан. Пөс-таавычылар 1959 чылдың бирги чартыында безин пландан ажыр чүс миллион ажыг метр пөстерни берген.

Профэвилелдерниң хөй талалыг ажыл-чорудулгазынга чүс-чүс муң кижилер идепкейлиг киржип турар деп эш Нефедова чугаалаан. Профэвилел организациялары социалистиг чарышты организастап, ону кол-кол бүдүрүлге сорулгаларын шиитпирлээринче угландырбышаан, бүдүрүлгелерниң ажыл-чорудулгазынче ханылап кирип турар апарган. Амгы үениң кайгамчыктыг шимчээшкини—коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының ады дээш шимчээшкин изиг деткимчеге ужурашкан. Ол бригадаларның киржикчилери эң берге бүдүрүлге айтырыгларын шиитпирлээри дээш демисежип, ажылга болгаш өөредилгеге дээре түңнелдерни чедип ап турар.

Чурт чыл бүрүде улам хөй пөстерни болгаш хептерни ап турарын айыткаш, эш Нефедова хөвеңниң, дүктүң болгаш хендирниң шынарын бедидериниң эргежок чугулазынче кичээнгейни угландырган.

Оон соонда СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнү, СЭКП ТК секретары **А. Б. Аристов** чүве чугаалаан.

Техниктиг депшилгени дүргедедир дугайында, химиктиг болгаш пөс-таавы үлетпүрүн бүгү хемчег-биле көдүрер дугайында айтырыгларны бо Пленумга ханы болгаш бүгү талалыг көөрү болза, чурттуң улус ажыл-агыйын бистиң партиядан удуртуруу улам ыңай экижидериниң болгаш сайзырангайжыдарының херээнге чаа үе-чада болур деп эш Аристов чугаалаан.

Оон ыңай эш Аристов машина тудуушкунунуң болгаш металлургияны улам ыңай хөгжүдериниң элээн хөй чугула айтырыгларын чугаалаан. Чеди чыл планын чедишкинниг күүседириниң болгаш коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарының шиитпирлиг негелдези болза, чогум-на чаа техниканы калбаа-биле нептередири, реконструкция, ажылдап турар бүдүрүлгелерни калбартыры болгаш техника талазы-биле эде чепсеглээри, улус ажыл-агыйының бүгү адырларынга специализастаашкынны болгаш кооперастаашкынны чорудары болуру бүгүдеге тодаргай боор деп ол чугаалаан. Моон-биле холбаштыр машина тудуушкун үлетпүрүнүң ажылдакчыларынга онза харысалга онаажып турар. Дериглелерни чаартыр талазы-биле, эрги чүүлдерни чаа чүүлдер-биле солуур талазы-биле, механизацияны болгаш автоматиканы нептередир талазы-биле мындыг улуг сорулганы салып турда машина тудуушкунунуң дүргедеткен хөгжүлдези кончуг чугула ужур-дузалыг болуп турар болгаш бодунга онза кичээнгейни негеп турар.

Үлетпүрнүң бүгү адырлары улам чиик станоктарны, прессерни, машиналарны, автоматтыг шугумнарны машина тудукчуларындан негеп турар. Ындыг болза-даа бүгү-ле бүдүрүлгелер чүгле чаа станокка болгаш машиналарга идегээри шын эвес болур ийик деп оратор чугаалаан. Чугаа болза чүгле эрги дериглелерни солуур дугайында эвес, харын бүдүрүлгени организастаарын экижидериниң, биче механизацияны болгаш рационализаторжу саналдарны нептередириниң, янзы-бүрү таарыштырылгаларны нептередириниң, технологияны сайзырангайжыдарының дугайында чоруп турар.

Ажылдап турар дериглелерни дүрген модернизастаары дээш демисел болза, техниктиг депшилгениң кол сорулгаларының бирээзи болур ужурлуг. Бо сорулганы шиитпирлээр төлээде, ажылдап турар машина тудуушкун заводтарын калбартырының болгаш эде кылырының оруу-биле чорур херек.

Машина тудуушкун бүдүрүлгелеринге бүдүрүкчү күчүлерни өстүреринге улуг курлавырлар РСФСР-де, ылаңгыя Уралдың аар машина тудуушкун заводтарында бар. Машина тудукчулары боттарының улуг сорулгаларын күүседип шыдаар турар төлээде оларга кончуг улуг дузаламчы көргүзер, хамыктың мурнунда металлургтарның талазындан көргүзер апаар деп эш Аристов чугаалаан.

Россия Федерациязынга металлургияның дүргедеткен хөгжүлдезиниң сорулгалары-биле холбаштыр Магнитогорск комбинадын болгаш Челябинскиниң металлургия заводун улам ыңай хөгжүдериниң, Оренбург областың Гайск тывыш черинге чес рудазының тывыжын дүргедедир дугайында чугаа чоруп тура деп эш Аристов тайылбырлаан. 1959—1960 чылдарда Россия Федерациязынга прокат шеер күчүлүг үш станокту ажыглалга кирер. Олар чыл иштинде 7 миллион тонна чедир листилерни бээр.

ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу болгаш Россия Федерациязының Министрлер Чөвүлели Новолипецк металлурги заводун хөгжүдериниң төлевилел онаалдазын чоокта чаа көрген деп эш Аристов дыңнаткан. Курскиниң магнит аномалиязының руда баазазынга чурттуң Европа кезиниң төвүнге күчү талазы-биле амгы Магнитка-биле дең күчүлүг металлурги комбинадын тургузар деп бодап турар.

Оон ыңай эш Аристов металлурги дериглелерин белеткээриниң темпилерин дүргедедир дугайында айтырыгны тургускан. Домна суугуларын бис алды-тос айлар иштинде тударынга өөренип алган бис, а прокат станнарын беш-алды айларда, харын-даа он ай иштинде тудуп турар бис. Ооң түңнелинде станокту заводка тургузар үеде ол шагда-ла эргижиреп калган болур.

Чеди чыл иштинде чүгле Россия Федерациязынга 27 миллиард тонна даг массазын көдүрер болгаш сайгарар ужурлуг. Ындыг болза-даа бисте даг техниказы ам-даа четчир күчү чок болгаш бис ону эргежок чугула санга бүдүрбейн турар бис. Бистиң сорулгавыс — ол техниканың бүдүрүүшкүнүнүң хөгжүлдезин бүгү хемчег-биле дүргедедири болур.

Оон соонда эш Аристов улус ажыл-агый чөвүлелдериниң ажылының дугайын чугаалаан. Улус ажыл-агый чөвүлелдери ам мурнунда турган кандыг-даа үлетпүр министерствозунга бодаарга күштүг апарган деп ол демдеглээн. Ол болза, үлетпүрнү эргелеп башкарарының элээн бедик болгаш амыдыралчы хевири болур. Улус ажыл-агый чөвүлелдери бүдүрүлгелерни удуртурун экижидеринге бүгү аргаларны калбаа-биле ажыглаар болгаш чаа техниканың айтырыгларын элээн комплексилиг ажыглаар херек.

Чеди чылдың бирги чылының планын хуусаа бетинде күүседири болгаш ажыр күүседири дээш XXI съездиниң соонда Бүгү-эвилел чарыжының инициаторлары болуп үнген Башкирияның нефтичилери боттарының хүлээлгезин чедишкинниг күүседип турар деп партияның Башкир обкомунуң бирги секретары **З. Н. Нуриев** бодунуң чугаазынга медеглээн. Курплан болгаш Химия талазы-биле күрүне комитеди Башкирияга нефтехимиктиг бүдүрүлгелерни немей калбартыр дугайында айтырыгны көрген турар дугайында саналды эш Нуриев киирген.

Калинин областың Вышневолоцкиниң хөвең-саазын комбинадының ажылдакчызы **В. И. Гаганова** оон ажылдап турары бүдүрүлгеге солун эгелээшкин—бот-боттарынга эш-хуузунуң дузалажылгазы—панчап тыптып келген дугайында чугаалаан. Валентина Гаганова ол шимчээшкинниң эгелекчизи болган. Ол мурнакчы бригададан хоожудангай бригадаларның бирээзинге шилчээн. Оон удуртуп турары ол бригада ам онаалгаларын ажыр күүседип турар.

Бистерниң шуптувустуң сагыш-сеткилиивис сергек, ам-даа ажылдаарынга бүзүрелдиг бис деп, ол дыңнаткан. Чугула чүве чүдел дизе багай машиналар, багай бригадалар болгаш участоктар чок дээрзин бистиң бүзүредип шыдаанывыста деп, ол оон ыңай үргүлчүлеп чугаалаан.

Масса-политиктиг ажылды күштелдирер дээш

Сүт-Хөл районнуң «Адан-Маадыр» колхозта партия эге организациязы кедээниң ажыл-ишчилериниң ортузунга масса-политиктиг ажылды күштелдирер талазы-биле чамдык хемчеглерни ап чорупкан.

Партияның XXI съездизиниң материалдары парлаттынып үнген соонда ол чугула документилерни пропагандалаарынга 36 агитаторларны болгаш 13 илеткелчилерни тускайлаан. Олар колхоз бүдүрүлгезиниң янзы-бүрү адырларында ажылдап турар кижилерге илеткелдерни болгаш беседаларны чорудуп турганнар. Оон соңгаар, ылангыя часкы хову ажылдары эгелээнде, часкы болгаш чайгы үелерге тарыштыр ажылдаар 48 агитаторларны партия организациязы бадылаан. Теп агитпунктуну үргүлчү ажылдаарынга таарыштырган.

Парторганизация агитаторларның чөвүлел хуралдарын доктаамал чорудуп турар. Ол хуралдарга оларның ажылының дуржулгазын солуштуруп, дузалыг сүмелерни берип, колхоз бүдүрүлгезин улам ыңай хөгжүдериниң сорулгаларын чугаалажып турган.

Агитас-массалыг ажылы хөй-ниитиниң корум-чурумун бээр болгаш арагалаар чорукка удур шыңгыы демиселди чорударынче база угландырган.

Партия организациязының илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннери бо чылдың эгезинден июнь айның ийиги чартыынга чедир янзы-бүрү темаларга 20 ажыг лекцияларны номчаан болгаш 30 ажыг илткелдерни кылган. Элээн хөй илткелчилер боттарының хүлээлгелерин эки күүседип турарлар. Оларга О. Өткек-оолду, М. Даржайны, Д. Малдыгны, О. Дажы-Намчарны, О. Чотпаны хамаарыштырып болур.

Эш Шалдыг «СЭКП-ниң чээрби бирги съездизиниң шиитпирлери болгаш бистиң колхозчуларывыстың сорулгалары», эш Даржай — «Колхоз бүдүрүлгезинге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер» эш Өткек-оол — «Чеди чыл планының кол сорулгалары» деп темаларга лекцияларны номчаан. Колхозт херээженнер чөвүлелиниң дагазы М. Вера культура амыдыралдың чугула айтырыгларының талазы-биле беседаларны колхозчуларга доктаамал кылып турар.

Парторганизацияның илеткелчилер бөлүүнүң кежигүннери лекцияларның, илеткелдерниң шынарын экижидеринче, оларны колхозтуң чеди чыл планының сорулгалары-биле холбаштырарынче кичээнгейни салып турар. Ооң чижээн хову бригадазының бригадири эш Өткек-оолдуң ажылының дуржулгазындан көрүп болур. Ол чүгле илеткелдерни, лекцияларны бедик деңнелге эрттирип, практиктиг сорулгалар-биле эки холбаштырып турар эвес, харын мурнакчыларның дуржулгазын нептередиринге кичээнгейни салып, тодаргай хемчеглерни ап турар.

Чон ортузунга политиктиг ажылды күштелдирген чорук ажыл-агый ажылдарынга салдарын чедирип турар. Колхоз часкы тарылганы 6 ажыл хүннеринде бедик агротехниктиг деңнелге эрттирген. Тарааның баштайгы суггарылгаларын шагдала чоруткан.

Суур чаагайжыдылгазы биске бо чылын эки чоруттунган. Бажыңнарны долгандыр херимнерни кылган, ыяштарны тарып олурткан. Ногаалар кажаазы тудуп, ооң тарылгазын чорударынче колхозчулар бо чазын массалыг эгелеп кирген. Суурнуң кол кудумчузунда ыяштарны тарып, ооң ийи талаларында херимнерни кылган.

Часкы тарылга үезинде партия организациязы масса-политиктиг ажылга биче эвес дуржулганы салган. Хову турлаан эки дерип херекзээн. Ында көскү агитацияның чамдык хевирлерин ажыглап турар. Аңаа көргүзүг самбыразын тургускан, агитхуудусту үндүрүп турган. Хову турлаанда янзы-бүрү ойнаар херекселдер бар. Көжер библиотека ажылдап турар.

Мал ажылында ажылдап турар колхозчулар ортузунга масса-политиктиг ажылче партия организациязы улуг кичээнгейни салган. Малчыннарның социалистиг чарыжының түңнелин хүндүлел самбыразынга көргүзүп турар. Хой кыргылдазының үезинде хойжуларга агитаторлар болбушаан, боттары ажылдап турар коммунист хойжулар эштер Самбыл-Норбу, Килчен, Кертик-оол олар беседаларны хүн бүрүде чорудуп турарлар. Сүт-бараан фермазында агитаторлар Өткек-оол, Ыргак-оол, Амчыгыр олар эки ажылдап, сүт бүдүрерин көвүдедириниң курлавырын бүрүн ажыглаарынче ферма ажылдакчыларын мобилизастап келген. Ол ферма сүт саалдазынга эки көргүзүглер дээш СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң колхозтар аразынга шилчип чоруур кызыл түгүн чаалап алган.

Эът бүдүрерин көвүдедир дугайында тайылбыр ажылдарын күштелдиргениниң түңнелинде малчыннар контрактация чуруму-биле боттарының хууда малын колхозка дужаап турар.

Колхозта хой кыргылдазы ам дооступ турар.

Колхозтуң малын ам чайлагладыышкынче массалыг үндүрген. Малдың эки семиртилгезин чедип алыр дээш малчыннар аразында чарыш калбарган.

Х. БОРБАЙ-ООЛ,
колхозта партия организациязының секретары.

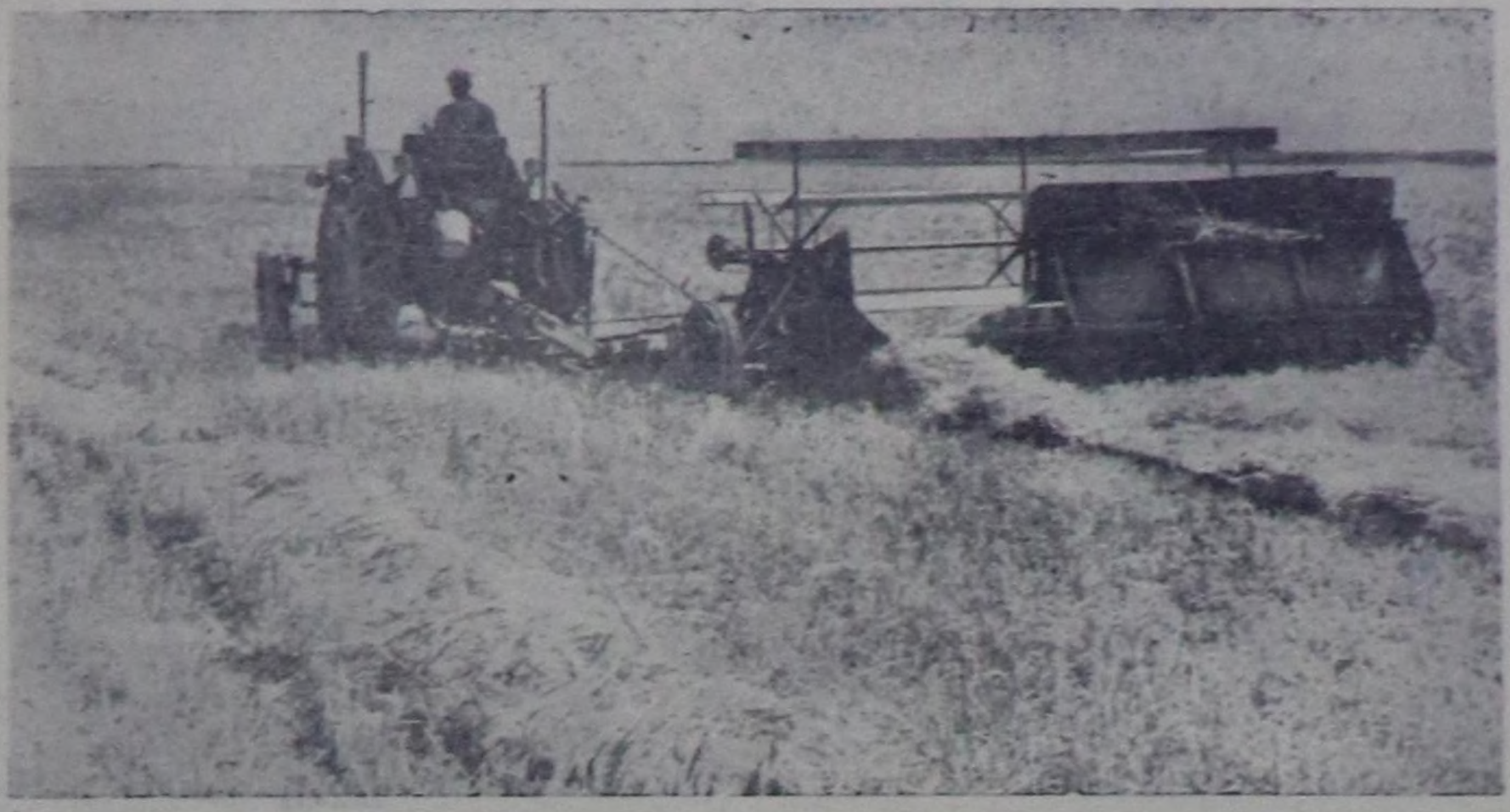

Чечен-Ингуш АССР. Республиканың колхозтарында болгаш совхозтарында бода-тараа культураларының ажаап алыышкыны эгелээн. Кезип алыкчылар тарааны аңгылап ажаап алыышкын-биле чорудуп турар.

Чечен-Ингушетияда бир-ле дугаар «Кудермесский» совхоз арбай ажаап алыышкынын эгелээн.
Чурукта: «Гудермесский» совхозта арбайны аңгылап ажаап алыышкыны.
Фото **В. Байдаловтуу.** СЭТА-ның фотохроникасы.

СЭКП ТК-ның Пленумунга алдар кылдыр

Хүлээлге күүсеттинген

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга Кызылдың септелге-механика заводунуң коллективи күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужурашкан. Коллективтиң кежигүннери бо чылдың баштайгы чартыының бүдүрүлге онаалдазын беш айларның дургузунда күүседир деп алган хүлээлгезин июнь 1-ге чедир 100,3 хуу кылдыр күүсеткен. Чеди чыл планының хуусаа бетинде күүседир дээш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн ажылчыннар улам калбартканнар. Июньнуң планын СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң ажыттынган хүнүн таварыштыр 109 хуу күүсеттипшаан, септелге заводу чыл эгезинден бээр пландан дашкаар 25 муң рубльдиң орулгазын Төрээн чуртка берген.

Заводтуң шуткулга болгаш септелге-механика цехтери боттарының бүдүрүлге онаалдаларын чыл эгезинден бээр эки күүседип келгеннер. Септелге-механика цеги июньде 50 моторларны септээр тургаш, Пленумнуң ажыттынган хүнүнге чедир 61 моторну септеп үндүрген.

Ажылчыннарның ортузунда калбарган социалистиг чарышка багай эвес көргүзүглерни чедип ап турар мурнакчылар заводта эвээш эвес. Шуткукчулар эштер Омчула, Путинцев болгаш оон-даа өскелер хүннүң ажыл нормазын 130—150 хуудан кудулатпайн турарлар.

Кышкы үеде мал кажааларының иштин чылыдар ийи каът тускай печкаларның бүдүрүлгезин шиңгээдип алганы завод ажылдакчыларының улуг чедиишкини болур.

◆

Колхоз бүдүрүлгезинде

САРЫГ-СЕП. Каа-Хем районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозтуң ажыл-ишчилери чеди чылдың бирги чылында колхоз бүдүрүлгезиниң чедиишкиннерин өстүрер дээш социалистиг чарышты калбарткан.

Инек бүрүзүнден чылда 1000 кг сүттү саарын олар хүлээнген, ынчаарга чартык чыл иштинде 648 кг сүттү сааган болгаш планын 101 хуу күүсеткен. СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң сүт саалдазының талазы-биле колхозтар аразынга шилчир Кызыл түгүн ол колхоз быжыг тудуп турар.

Колхоз хойнуң часкы кыргылдазын доосканы болгаш бүрүнге 4670 кг дүктү дужааган. Иртер кадарчызы эш Санчат-оол бо чер үксаалыг ирт санындан ортумаа-биле 1,9 кг дүктү кыргып алган.

Тудугжулар СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражырын хүлээнгеш, херек кырында 3 аал ниити чурттаар 1 бажыңның, тараа дээрбезиниң, электри станциязының тудугларын ийи ай иштинде-ле дооскан.

Тудугжуларның чедиишкини

САМАГАЛДАЙ. Тес-Хем районнуң «Чодураа» кедээ ажыл-агый артелиниң тудугжулары (бригадири эш Адыя) бо чылын чуртталаның 20 бажыңнарын тудар планныг. Олар СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга чедиишкинниг ужуражыр дээш чүткүлдүг ажылдааның түңнелинде боттарының социалистиг хүлээлгезин эки күүсеткен.

Пленумнуң болуп турар хүннеринге чедир 14 бажыңны ажыглалга кирген болгаш ам 17 бажыңны тудуп турар. Тудугнуң чыл планын хуусаа бетинде эрте күүседирин олар хүлээнген.

Тудугжулар Кара-оол, Шагдыр-оол, Шулуу, Сувандай олар хүн бүрүнүң ажыл нормазын 120—130 хуу күүседип турарлар.

Шуурмактың үлетпүр комбинадында

САМАГАЛДАЙ. Тес-Хем районнуң Шуурмакта үлетпүр комбинады чеди чылдың бирги чылы—1959 чылдың бирги чартыының бүдүрүлге планын хуусаа бетинде күүсеткен. Ниитизи-биле 907 муң рубльдиң продукциязын бүдүрер тургаш, 1 миллион 37 муң рубль түңге күүсеткен.

Эш Соколовтуң удурткан эт херекселдер кылыр цех бүдүрүлге планын 300 хуу күүседип, социалистиг чарыштың мурнакчызы болган.

Грамм

Өвүр районнуң
чылын эки ажыл
кыргылдада хойларның
лп эки болган. Олар
алдынып турар. Колхозта
да эгелээр мурнунда хой
дазын чорударының планы
ган, ону доозарының хуус
айыткан. Кажааларлыг б
столдарлыг кыргылда пунктул
организастаттынган, хойларны
даннар аайы-биле кыргылдага кир
рериниң графиги кылдынган болгаш чогуур санныг кыргыкчылар тургустунган турган.

Колхозтарда 33 муң 585 баш улуг хойлардан июнь 20-ге чедир 18 муң хой кыргыттынган. Электриг машиналар-биле хой кыргыыр 6 чаа агрегат ажылдап келген. Ындыг-даа болза, агрегаттарның начальниктерин, бизекчи эдикчилерин белеткээринче колхозтарның баштаар черлери сагыш салбаан. Ынчангаш кыргылда черлери дуржулгалыг кижилер-биле четче хандыртынмаан. Хойну канчаар кыргыыр талазы-биле кыргыкчыларның тускай өөредилгезин организаставаан ужурунда, кыргылданың деңнели чогуур негелдезинге четпес болган.

«Коммунизмче оруг» колхоз төп кыргылда черниң кырын шыпкан, хат хадыыр талазын туглаан, өске-даа дериилдезин эки кылган. Сезен хире кижи хой кыргып болур столдар, оон ыңай дүктү сорттап ылгаар тускай стол база бар. Ийи электро-агрегат үргүлчү ажылдап келген. Колхозчулар курган дүктү деңзилээш, киптерге дыгыш кылдыр суп турар, чадагай черге дүк артпас. Пункт чанында үш бодан хой кирер кажаалар бар. Кыргыкчылар колхоз столовайзындан чемненип турар. Олар хүннүң-не үзүктел чок ажылдап келген. Бора-Шай участогунда 30 кижи база хой кыргып турар. Хамыктың мурнунда колхозтуң бөдүүн дүктүг бүгү хойлары база шупту өшкүлери кыргыттынган. Хайнак хойларның кыргылдазы ам чорууп турар. Механизация школазының практикантызы М. Семис-оол агрегаттарны доктаамал ажылдадырынга боттуг дузалашкан болгаш колхозчу Айыжы-оолду бо ажылга өөреткен. Бо колхозта кыргылданың шынары эки, кыргыкчыларның ажылының, кыргаан дүктүң шыңгыы учёду тургустунган. Колхоз кыргыттынган бөдүүн дүктүг бүгү хойларның бирээзинден ортумаа-биле 1720 грамм, а чамдык коданнарда хойларның баш бүрүзүнден 2 кг азы оон-даа хөй дүктү алган.

«Торгалыг» кедээ ажыл-агый артелинде кыргылда организастыг эвес. 160 кыргыкчылар ажылдазын дээн болза, оон чүгле 60 хире

у
чы
гүл
Ол
сының
ныл,
шыңгыы
да, а Чаа-
хойларның
каш, а бөдү
база өшкүлер
кирбейн турга
багай ажылда
моторжу эш Эр
болгаш бизекчи
идепкей чок ажыл
ажылын багай б
машиналарның хир
зинде чугбайн, ооң
рин солувайн турганнар
гатта доктаамал кыргыкч

Колхоз даргазы эш Мир
гылда эгелээр мурнунда пу
да байдалды хынап көрге
четпестерни дүрген чайлады
турган. Бүгүн чыл дургузунд
жуларның кызымак ажааган х
рының дүгүн дүрген, чид
чокка кыргып алырынга ол
пестер шаптык болган.

«Торгалыг» колхозтуң М. Серен-оол, Т. Торжу, Ш. Шактар-оол, Даваалан, Дадар-оол дээн хойжулары хой бүрүзүнден 2300—2600 грамм дүктү алганнар. С. Сундуйнуң ажаалгазында экижиткен үксаалыг хойларның бирээзинден 3 кг 700 грамм, Санчат-оол бир хойдан 4 кг 300 грамм дүктү кыргааннар. Хойжу Иргиттиң кыргыттынган иртериниң баш санындан 5 кг, М. Комбуй-оолдуң кадарган иртериниң баштайгы кыргылдазындан көөрге, бир ирттен 6 кг 150 грамм дүк алдынган. Эрткен чылын Комбуй-оол баш бүрүзүнден 4 кг 600 грамм дүк алган турган.

Бо артель ам арткан хойларының дүгүн чидирерге таварыштырбайн дүн-хүн чок кыргып алыр болгаш белеткел черинге эки шынарлыг дужаар ужурлуг. Колхозтар кыргылданың озалдаанынга девидээш хойларны шала кыргывырын болдурбас, хойга чаңгыс грамм-даа дүк артырып каап болбас.

А. ТЮТИНА.

КОММУНИСТИГ КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ТИИЛЕЛГЕЗИНЧЕ

Совет улус социализмниң улуг түгүн эң баштай көдүрүп үндүргеш, чаа ниитилелди тургузарының шинчилеттинмээн оруктары-биле бурунгаар бүзүрелдиг чорупкан. ис ам ол оруктуң дыка хөй кезиин эрткен бис, ам бистиң мурнувуста коммунистиг ниитилелдиң дүрзүзү улам-на тода көстүп кел чыдар.

Коммунизм! Ол сөс номнар арыннарынга бижиттинип турганындан бистиң амыдыралывыста, эстерниң хүн бүрүде кылып чаңчыккан ажыл-херектеривисте кирген. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар болгаш чурттаар! деп кайгамчык лозунну муң-муң коллективтер боттарының сагып чоруур чүүлү кылып алганнар. Совет чурт коммунизм тургузуушкунун калбартырынче кирген. Бистиң үеивистиң демдектери ол фактыда тодаргай көстүп турар. Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгези дээш массаларның шимчээшкини ында күштүг-биле илерээн.

• • •

Бистиң амыдыралывыст каастап турар барык бүгү чүүлдерни кижиниң холу-биле кылып, ол күш-ажылы-биле бүдүрүп каан. Күш-ажыл кижиниң бодун тургускаш, ону бурунгаар депшидип, материалдыг болгаш угаан-бодал азызының үнелиг чаа-чаа чүүлдерин бодарадып турар.

Күш-ажылды канчап үнелевес боор, аңаа канчап сөгүдевес боор! Ынчалзажок мөлчүкчүлер өске чүдүлгени — акша хавының чүдүлгезин, байлактың чүдүлгезин тургузуп алганнар. Олар хөй чүс чылдарның дургузунда күш-ажылды кижилерниң эвес, харын ниитилелдиң магалыгунда маңгыстап чоруур чүве кылып байларны алдаржыдып чораан. Кижини кижи мөлчүр чорукка үндезилеттинген эрги дегей кижилерниң күш-ажылының өөрүшкүзүн болгаш аас-кежиин үрегдип чораан.

«Амгы үеде күш-ажылдың кол кемниг чүүлү — сонуургалдың чогунда» деп француз буржуаз социолог Ж. Фридман хомудап турар. Фридман муңгагдап турар, ындыг байдалдың буруузу кым — деп вени ыттавайн турар. А чогум оон чылдагааны — капиталда. Ажылчынның капитал аңаа бир чүве, машина кожунда болдурган, ажылчынның күш-ажылының кандыг-даа хандыкшылдыг чүүлүн чок кылып, ооң бүгү-ле амыдыраар чулуктарын сорүп чип, амгы үениң капиталистиг бүдүрүлгезиниң калчаалыг темпизинге таарыштыр албадап турар.

Хэмтрамк деп америк хоорайжыгашта туруп турар «Крейслер — Додж» заводту чижекке көргүзүп болур. Мында ажылчыннар чапсар чок ажылдаар ужурга таваржып турар, ажылдың бергезиниң, халалының уламындан хүннүң төнчүзүнде хөй-хөй кижилерниң сиирлери курлуп турар деп, «Уоркер» солун бижээн. Ээлчег доозулган соонда оларны завод өмнелгезинче чорудуп турары хая эвес, аңаа оларның холдарын чаткалап, холдуң шенектеринден салааларының дыргактарынга чедир шарып каар. «Хүннүң төнчүзүнде ажылчын кижи сытудуп каан лимон ышкаш апаар. Ол кижи кудумчуга автобуска арай боорда чедер».

Ынчангаш капиталистерниң байыырынга күш-ажылда өй-чижек чок болуп турары ол-дур. Ындыг болганда кандыг сонуургал дугайында чугаа турар боор! Капитализм үезинде «Кул ёзунуң база крепостниктиг байдалдың болгаш өскелерниң даа черлик кадыг-берге байдалдарынга хөлүн эртир аа ажылдың «дешпилгелиг» далдары каттыжы
К. Маркс демдег
том 1, арын 24

Ынчангаш
талистиг ф
кылдыр,
ны амыд
шак-үе
ажыл
беди
ка-п
Ол

Мөлчүкчү тургузугнуң эң-не чүдек-бужар болгаш уржуктуг салгалдарының бирээзи ында болуп турар.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы кижилер аразынга чаа харылзааларны доктааткаш, мөлчүкчүлерге албадал-биле кылып турган күш-ажылды бодунуң ниитилелинге, бодунга күш-ажыл-биле бүгү делегей төөгүзүнге солааның бадыткап быжыглаан. Хөй чүс чылдарның дургузунда ажылчын кижи эң баштай-ла хостуг күш-ажылдың аас-кежиин көрүп билген. Чер кырында эң-не чөптүг болгаш эң-не сайзырангай ниитилелди тургузарынче угланган ооң хүн бүрүде кылып чаңчыккан ажылының ниитилелге улуг ужур-дузазы эң баштай-ла илереттинген.

Күш-ажылга кижилерниң хамаарылгазынга үндезин эргилде ынчаар эгелээн. Ооң баштайгы херелдери 1919 чылдың коммунистиг субботниктериниң үезинде көстүп келген. Анаадагы ажыл хүнүнүң соонда могап шылагзаан, харын-даа аш кижилер — революцияның херээ дээш, улустуң ниити херээниң эрге-ажыы дээш чижеглээр чүүл чок улуг көдүрлүүшкүннү илеретпишаан, халас ажылдап үргүлчүлеп турган.

Ильичиниң мерген, өткүт угааны ол фактыдан канчаар-даа аажок төөгүлүг улуг болуушкунну көрген. Дөртен чыл мурнунда үнген «Улуг эгелээшкин» деп номунга Ленин ол субботниктерни «коммунизмниң херек кырында эгези» кылдыр үнелеп

болза буржуазияны дүжүре-
тык берге, артык чугула,
арт

чүлерге ажылдап берип чораан чүс-чүс чылдарның чаржыктыг күш-ажылының үезинде тургустунган чаңчылдарны ажып тиилээр дугайында болуп турар. Күш-ажылга кижилерниң хамаарылгазының дугайында эргилдениң эгезин, чаа ниитилелди тургузарының эң кол негелдези — күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге ажылчыннарның эки-тура эгелээшкинин Ленин субботниктерден көрген.

Олар болза коммунистиг күш-ажылдың баштайгы эге үрелери болуп турган. Оон бээр ол эге үрелер өзүп үнүп келген, массалыг социалистиг чарышты төрүттүндүрген болгаш бистиң хүннеривистиң кайгамчык шимчээшкини — коммунистиг күш-ажылдың коллективтериниң болгаш шалыпчыларның шимчээшкининде онза күш-биле боттанган. Комсомолчуларның болгаш аныяктарның инициативазы-биле эгелээн, ол шимчээшкин бүгү чуртка кончуг дүрген калбарып нептерээн. Ында ам 86 муң ажыг бүдүрүлге коллективтери болгаш чүс-чүс муң ажылчыннар киржип турар.

Ол шимчээшкин чурттуң хөгжүлдезинде төөгүлүг чаа үе-чададан төрүттүнүп тывылган болгаш СЭКП-ниң XXI съездизиниң салганы коммунизм тургузуушкунун калбартырының кайгамчык улуг сорулгаларынга, хамыктың мурнунда күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр сорулгага дүгжүп турар.

Коммунизмниң кол принциви болза кижи бүрүзүнден — шыдаар аргалары-биле, кижи бүрүзүнге — хереглээни-биле деп принцип болур. Ынчалза-даа чамдык эштер ол формуланың чүгле ийиги кезээн колдадыр көрүп турар. Оларның бодап турары-биле коммунизм дээрге чүгле материалдыг чаагай чүүлдерниң өлбеңнили, сагыш амыр, бодаар-сак

быжыр-
ы-ла
ның
ы-

выла херектиң социалистиг ниитилелдиң кол демдектери болуп турар, олар коммунизм үезинде бүрүн артып калыр. Маңаа кижи бүрүзү-ле чүгле херегдээни-биле алыр эвес, шыдаар аргалары-биле ажылдаар, тодаргайлаарга бүгү күштерин, билиглерин, дуржулгазын ниитилелге дузалыг кылдыр бодунуң ажылынга эки-тура-биле болгаш ак-сеткил-биле көргүзер.

Продуктулар элбекшилдиг апарганда, ниитилелдиң бүгү кежигүннери коммунистиг ёзу-биле ажылдап өөрени бергенде, чүгле ынчан ол продуктуларны херегдээни ёзугаар хуваап болур. Ол дээрге — сөстүң шыңгыы утказы-биле алырга, ниитилелге халас ажылдап бээр күш-ажыл болур, албадаашкын-биле кылыр, ажылдааның ужун шаңнап мактаар күш-ажыл эвес, харын эки-тура-биле ажылдап бээр күш-ажыл болур деп, Ленин айыткан.

Ындыг күш-ажылче шилчилге чоорту болур, ол чорудулга ам безин бистиң караавыска көстүп турар. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаарынга иштики негелде социалистиг ниитилелдиң бүгү кежигүннеринде ам ыракта-ла бүрүн чаңчыктынмаан. Бисте эвээш ажылдаксаар, хөйнү алыксаар чалгаалар, дамчыктаныксаарлар, ажылга тура чоктар бар болуп турар. Ол хожудангай кижилерниң аажы-чаңчылында күш-ажылды эрги ёзу-биле көөр чоруктарның артыышкыннары ам-даа бар.

Социализм үезинде хуузунда материалдыг сонуургалдың принцивин боттандырып турар. Ындыг сонуургал чокка он-он миллион кижилерни коммунизмче чоокшуладып болбас деп, Ленин өөреткен. Кылганын барымдаалап хуваар принцип деңнеп хуваар чорукту болдурбас, ол принцип күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң болгаш бүдүрүлгени өстүрериниң күчүлүг бырaзы болур. Ол болза кижилерни социалистиг корум-чурумга өөредип, күш-ажылды бүгү ниитиниң болгаш ыяавыла кылып турар.

Ооң-биле деңге күш-ажылга моральдыг деткимчелер улуг ужур-дузалыг болуп турар. Ооң үндезини
за социалистиг бедик мөререл бо-
Хуузунда бажын ажыр байыы-
нга чүткүл эвес, а коммунизмниң
ик чаагай идеялары болгаш нии-
ниң чаагай байдалының дугайын-
да сагыш салыышкын — миллион-миллион совет кижилерниң хөделиишкиннерин шимчедип, күш-ажылга маадырлыг чорукту, чогаадыкчы бодалдарның хайныышкынын массалыы-биле төрүттүндүрүп турар күчү ол болуп турар.

Мурнакчы бригададан хожудангай бригадаже эки-тура-биле барган, Вышневолоцкиниң хөвең-саазын комбинадының ажылчыны Валентина Гагановaның чаагай херекти кылганын сактып берээлиңер.

— Шалыңның эвежээр апаар — деп Валентинага цех начальниги сагындырган.

— Сеңээ кылыр ажыл эмне-хаяажок болур — деп, өөрү чугаалап турган.

Гагановaны чү-даа доктаадып шыдаваан. Мурнакчыларның одуруунга чедеринге эш-өөрүнге дузалаарын болгаш ниити кедурлүүшкүннү чедип алырын күзээш, ол бодунуң коммунистиг арын-нүүрү ёзугаар кылган. Гагановaның үлегерин эдергеннер ам үлетпүрде болгаш кедээ ажыл-агыйга муң-муңу-биле тывылган. Олар шевер болгаш изиг холдар онза херектиг апарган берге, хожудаашкыны илерээн черлерже барганнар.

Материалдыг деткимчелер моон соңгаар ниитилел дугайында ак-сеткилдиг сагыш-салыышкынга улам хөйү-биле чайлап бээр апаар. Коммунизм үезинде күш-ажыл чаңчыл, кандыг-даа кадык кижиниң иштики чарылбас херегдели болу бээр. Материалдыг болгаш моральдыг деткимчелерни шын холбаштырары — социалистиг күш-ажылдың коммунистиг күш-ажылче өзүп кирериниң дүлгүүрү болуп турар.

СЭКП-ниң XXI съездизиниң айытканы ажыл хүнүн кызырарынче угланыышкын, комплексилиг механизацияже болгаш электроннуг техниканың чепсектерин ажыглаан автомат-биле башкарар бүдүрүлгеже шилчилге ындыг өзүлдеге дөгүм болур. Амгы чеди чылда-ла үлетпүрге болгаш транспортка холдуң аар ажылдарын узуткаар, бүдүрүлге чорудулгаларының комплексилиг механизациязын колдуунда доозар болгаш бүдүрүлгени автоматчыдарын улам калбартыр.

Келир үениң бүдүрүлгези калбак техниктиг билиглиг ажылчынны негеп турар, ынчан ооң ролю автоматтыг хөделип турар механизмнерни таарыштыр ажылдадырында болгаш оларның ажылдаарын хараалзаары болу бээр. Ол болза коммунизм үезинде күш-ажыл чиде бээр дээни ол эвес-тир. Чок, материалдыг үнелиг чүүлдерниң кол тургузукчузу болганда, күш-ажылы артып калыр, ынчалза-даа ол шуут механиктиг хүлээлгелерден хосталыр, ооң чогаадыкчы характери улам байлак болу бээр, угаан ажылы-биле күш-ажылдың аразында кол ылгалдар чидер.

Ол бүгү материалдыг болгаш угаан-бодал факторларының түңнелинде күш-ажылдың характери болгаш аңаа хамаарылга үндезини-биле өскерлир, кижилерниң күш-ажылга чаа хамаарылгазында Октябрь революциязының соонда эгелээн эргилде доостур. Күш-ажылы кижиниң агаар-биле дөмей чугула херегдели апаар. Күш-ажыл кижиниң бодунга өөрүшкүнүң болгаш чогаадыкчы хандыкшылдың үнер дөзү, ооң амыдыралының кол утказы болу бээр.

Ол келир үениң көскү демдектери коммунистиг күш-ажыл бригадаларының ажылында тодаргай илереп турар. Оларның киржикчилери — ам безин боттарының бүрүн аргалары-биле ажылдап турар бедик идеалдарның кижилери, хөй-ниитиниң эрге-ажыктарының чаныш-сыныш чок камгалакчылары болуп турар.

Ол бригадаларда кончуг үнелиг чүүл болза кижиниң бүгү талалыг хөгжүлдезиниң тыптып сайзырап турары болур. Мында кижилер коммунистиг ёзу-биле ажылдаарынга болгаш чурттаарынга өөренип ап, коммунистиг моральдың чаагай чүүлдерин билип ап, боттарының культура-техниктиг деңнелин бедидип турарлар.

Ындыг болза-даа коммунистиг күш-ажыл бригадаларын социалистиг чарыштың өске хевирлеринге удур тургузар, массаларның чогаадыкчы инициативазының өске-даа илерээшкиннеринге кичээнгейни сударадыр болза шын эвес болур ийик. Социалистиг чарыш бодунуң бүгү хевирлери-биле — коммунистиг күш-ажылдың кайгамчык школазы, келир үениң кижизин кижизидериниң школазы болур.

И. АЛЕКСАНДРО

...ЭРИНЧЕ

...ары тодараттынмаан
...чын» бедээ ажыл-
...и сиген кезилдезиниң,
...ышкынының белеткел-
...оокка чедир кирбейн тур-

...ыл-
...р б,
...ыныма-
...н, аът-
...ын сеп-
...ктандыр-
...28 хол ка-
...ы чедир бе-
...р хомуттар-
... 11 хомуттар,
...р четчелеттин-
...гээр чери, партия
...еткелдерни бүрүн
...глерин оожум чө-

... совхоз сиген кезер
... тракторнуң, аъттың
... дырбаалштарын септеп
...ыг-даа болза 40 хомут-
...үгле 13-жү септеттинген,
... дырбаалштарының орнунга
...00 дырбааш белеткеттинген
... Ныш, демир айыырлар че-
... Белеткелдерни дүрген доо-
... совхозтуң бүдүрүлге хура-
...н шиитпирлээн. «Комсомол 30
...ы» колхоз белеткел ажылдарын
...а-ла доостаан. Сиген, силос бе-
...ткээрингe чеже кижи, чеже ма-
...шиналар, аъттар, чепсек-херексел-

«Б...лык» совхозта чүгле 3 силос ...ары белен. Колхозтарда силос ...арларының септелгези чорувайн ...ар. Совхозтан аңгыда ажыл-...ыйлар сиген шөлдериниң, чаңгыс чылда болгаш хөй чылда үнер сигеннер тарылгазының суггарылдазын ховар чоруткан. Районнуң колхозтары болгаш совхоз бо чылын 11900 тонна сигенни, 16100 тонна силосту белеткээр планныг. Сиген шөлдерин кезилдеге кончуг дүрген белеткээри чугула.

Ажыл-агыйлар чадаң ыяштыг, хараганныг шөлдерни, аяңнарны, малгаштыг черлерни кургадып тургаш, сиген кезер кылдыр ажыглалга киирер ужурлуг. Бо талазы-биле ажыл колхозтарда, совхозта мурнуку чылдардан бээр чорувайн келген.

Партия, совет, комсомол организациялары мал чемнерин белеткээр колхозчуларның ортузунга агитацияны, культура-массалыг ажылды бедик деңнелге чорудары, мал чемнери белеткээр бригадаларның турлагларынга көскү агитацияны делгээри болгаш кижилерниң аразынга социалистиг чарышты үре-түңнелдиг калбартыры онза негеттинип турар. Белеткелдерни дүн-хүн чок дооскаш, мал чемнерин шалыпкын белеткээри чугула.

С. КОМБУЙ-ООЛ,
«Шынның» корреспондентизи.

Хой ажылының продуктулуун бедидери дээш

Бай-Тайга районнуң «Малчын» колхозунуң хоюнуң баш саны районнуң бүгү хоюнуң 40 ажыг хуузун ээлеп турар. Эрткен чылын артелдиң чүгле хой ажылындан безин 2 миллион 500 муң рубль орулга кирген азы колхозтуң бүгү орулгазының 80 ажыг хуузу болуп турар.

Ындыг турбуже, хой ажылын хөгжүдериниң, ооң укезазын экижидериниң чугула хемчеглери адыннайн турарын демдеглээр херек. Нарын дүктүг кошкарлар кончуг ...н, ...ай бүдүрүкчүлер бар-даа болза, каш-ла санныг. Нарын дүктүг кырган чүгле 3 кошкар бар. Эрткен ийи чылда хой тарып боозадырының планы күүсеттинмээн. Колхоз даргазы эш Шөмбүл, зоотехник эш Даваалаң хойнуң укезазын экижидериниче сагыш салбаан.

Хайнак хойларны аңга хойлардан эр, кызынын, чүзүнүнү ...айы-биле аңгылап тургуспаан. Түс... черниң, цыгай, нарын дүктүг кошкарларын түскайлап үспейн, үргүлчү хой-биле кады тургузуп турары таарышпас. Колхоз ийи чыл дургузунда нарын, чартык нарын дүктүг кошкарларны садып алыр дээш хамаарышкан черлер-биле керээни чарза-даа, күүсеттинген чүве чаңгыс-даа чок.

Бо колхозта ындыг байдалды кедээ ажыл-агыйның область эргелели, район инспекциязы билбээн, чүге дизе, ол черлер ооң ажыл-агыйын хынап көрбээнде, ындыг болур ужурлуг. Кедээ ажыл-агыйның дуржулга станциязының мал ажылының талазы-биле дуржулгазын колхозтуң малчыннарынга нептередир дугайында баштаар чер боттуг ажыл чорутпаан.

Районнуң кедээ ажыл-агый инспекциязы хой ажылын хөгжүдер талазы-биле колхозтарга боттуг дузаны көргүзери онза негеттинип турар. Амгы хайнак хойларны, хураганнарны нити хойдан аңгылап тургузары, эдержилгени чогуур үезинде план ёзугаар доозары чугула.

Х. КУЛА.

Нииттиниң малы чайлагларда

Малдың баш санын өстүреринге болгаш продуктулуун бедидеринге малды чайлагладып семиртири—улуг ужур-дузалыг болур. Баштаар чер, партия организациязы малды чайын одарладып семиртириниң айтырыын баш бүрүнгаар шиитпирлээн. Малды чогуур үезинде чайлагладыр дээш хой кыргылдазын эрткен чылдыындан эрте дооскан бис.

Шээр мал хүр кыш ашкан ужуруңда, ооң продуктулуу эрткен чылдыындан көвүдээн. Бир хойдан ортумаа-биле 1680 грамм, эш Тазаранмай—2100, эш Чамбаа—1900 грамм дүктү кыргып алганнар. Күрүнеге 58 центнер дүк саттынган. Чаңгыс-аай хевирлиг 12 метр узун дурттуг хой чуур ваннаны колхозчулар кылган. Чайлаглаар мурнунда хой чуулдазы мал эмчизи эш Надаажаптың удуртулгазы-биле организастыг болгаш шалыпкын эрткен.

Колхоз баштаар чери болгаш малчыннар чүзүн-чүзүн кодан малдарны, сүт-бараан фермаларын план ёзугаар чайлаглаткан. Чайлагларже көжер малчыннарны 2 автомашина, четчир санныг аъттар, тергелер-биле хандырган. Малчыннарга өске колхозчулар база дузалашкан. Баштаар чер өглер кылыр кидистерни малчыннарга садып берген. Чамдык малчыннар чайлагларда бажыңнарын септеп алганнар. Чай дургузунда малчыннарга четчир чем продуктуларының өске-даа чугула херекселдериниң курлавыры тургустунган.

Артелдиң 5 кодан мыйыстыг бода малы, 1 кодан чылгызы, 9 кодан шээр малы көктүг-шыктыг, элбек оъттуг чайлагларда организастыг кадат-биле хандыртынган. Кадарчы эш Дыйбаң-оол 50 бызааларны чагыштырып эмзирип турар, эъткир угланыышкынныг 25 инектерни Барыктың Улуг-Кежигде семиртип турар. Эш Хуурак күрүнеге эъп кылдыр садар 80 шарыларны Өөдең-Шөлде, чылгычы эш Сеңгин-оол бир кодан чылгыны Хендергениң Калбак-Саарыгда, эш Эңге-Маадыр эъткир угланыышкынныг бир кодан мыйыстыг бода малды Чүрек дең черде, хойжу эш Дакпа 600 ...оттерни Чээнекте, эш Тазаранмай 400 иртти Кулузун-Бажында чайлаглаткан. Бо черлер болза колхозтуң девискээринде эң эки оъттуг чайлаглар болур. Сүт-бараан фермалары эки оъттуг Өөдең-Шөлде, Барыктың Чыжанныг-Оймакта чайлаглаан.

Партия организациязы болгаш колхоз баштаар чери активтерни, ылаңгыя кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин чайлагларда малчыннар ортузунга тайылбыр-массалыг, организастыг ажылдар чорудар кылдыр тус-тус черлерде быжыглаан. Олар ам боттарының участоктарында ажылдап эгелээн. Малчыннарга бараанарны аппарып садары, кинону, концерттерни көргүзери массалыг ажылдың планында база көрдүнген.

М. МӨМБЕЙ-ООЛ,
Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң даргазы.

ЧАЛЫЫ НАЗЫННЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Чурукта: Бай-Тайга районнуң уран-чүүл бөлгүмүнүң киржикчилери түңнел концертте.
Фото **А. Аирнин.**

ТАЛАНТЫЛАРНЫҢ КӨРГҮЗҮҮ

Хереглекчилер кооперациязының ажылдакчыларының бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң область көрүлдезинге районнардан келген бот-тывынгыр уран-чүүл бөлгүмнериниң артистериниң концерттери парктың танцы шөлдеринге, ногаан театрның сценазынга болгулаан.

Эрткен субботада болгаш дыштаныр хүнде эртенгиниң 9 шактан эгелээш-ле дыштанылга парыгының концерт болур черлеринге хостуг олут тывары берге турган. Хоорайның чону, келген аалчылар солун оюн концерттен озалдавас дээш, дыка эрте келгеннер. Орта хүндүс ойнаан Чөөн-Хемчик, Барыын-Хемчик районнарның, Кызылдың херегдел кооперасчыларының концерттери дыка солун болган. Оларның көргүскен дугаарларының хөй янзы хевирлии, нити каастталгазы, ийи дылдарның ырынга таарыштыр тургустунганы көрүкчүлерниң кичээнгейин хаара тутпас арга чок болган.

Кежээ түңнел концертти композитор А. Чыргал-оол ажыткан. Кежеге ажыттынган соонда Барыын Хемчиктиң нити ыр коллективинден «Фестиваль ырын» күүсеткен. Ооң соонда Чаа-Хөлден келген ийи кыстар үнүп келгеш, «Айдың кежээ» деп ырны ырлашкан. Дараазында Тожунуң төлээлекчилери Зоя Маады биле Зоя Лайдан өзээр «Тыва танцыны» дыка көрүштүг тепкеш барганнар. Эрзинниң төлээзи Ховалыг аккробатиктиг этюдту, кызылчылар Очур-оол биле Осердцов оларның ырлааны, Чөөн-Хемчиктен келген хөөмейжи Сандак Доңгактың ойнааны, кедээ ажыл-агый техникумунуң сургуулдары Бижек, Шырап оларның орус танцыны күүсеткени дыка солун болган.

Каа-Хем районнуң Ильинка кедээ клувунуң Семен Лукич Бухтуевке удурткан коллективи колхозтуң мал кадарчызы Салчак Ундушпанга турасбааткан боттарының чогаадып алган ырызын хылдыг хөгжүм оркестриниң үделгези-биле тергиин эки күүсеткен.

Чөөн-Хемчиктен келген танцычы Чечекмаа Танованың индий танцы күүседириниң чаражын мурнунда көргеннер безин катап сонуургаксап, четикпейн манап орган. Танованың танцылаарын чарлаптарга адыш часкаашкыны дыка үр соксавайн турган.

Көрүлде доозулган соонда түңнел үндүрген. Комиссия бирги черни Барыын-Хемчиктиң уран-чүүл коллективинге, ийиги черни—Тес-Хемниң төлээлеринге, үшкү черни—Бай-Тайгадан келгеннерге, дөрткүзүн каа-хемчилерге тыпсырын шиитпирлээн. Ол районнарның төлээлери Хүндүлел бижиктерин болгаш өртектиг шаңналдарны алганнар. Ол ышкаш эң эки күүседикчилерге өртектиг белектерни тывысбан.

Областың уран-чүүл көрүлдези бистиң районнарывыста культурлуг амыдыралдың улам өзүп, мергежилдиг күүседикчилерниң көвүдеп турарын херечилээн. Ынчалза-даа чамдык четпестерни демдеглээр херек.

Кедээниң уран-чүүл бөлгүмүнүң киржикчилериниң программазында бистиң тыва чогаалчыларывыстың чогааткан шоодуглуг чогаалдар кончуг эвээш болган. Бо көрүлдеге шылгарап үнген дугаарларның иштинде тыва танцылар элээн хөй. Ону күүседикчилер боттары чогаадып алган болгаш ам-даа чедир ажылдаттынмазанын боттары-ла чугаалап турар. Моон сонгаар театрның коллективи кедээге чораш, уран-чүүл бөлгүмнеринге боттуг дузаны чедирип, танцыны, нити ырыны улам нептередиринге идигни бээр ужурлуг.

Көрүлдеге киришкеннерниң хеви каас, чараш болза-даа чамдык национал хевирлиг тоннар болгаш өске-даа хеп аймаа ам-даа сайзырангайжыттынмаан. Ооң аңгыда организакчы ажылдарда база улуг четпестер бар болган. Түңнел концерттиң программазы хөлүн эртир узун болган. Ооң уламындан нити түңнелди үндүрери өрайтап, киржикчилерниң хөй кезии тарай бергенде дүнегиниң 12 шак ашкан соонда безин түңнелди чарлавышаан турган.

Митинг болгаш ужуражышкын

Байырлалдың бүдүүзүнде хүндүскүнүң 4 шакта хоорайның Гастелло аттыг дыштанылга парыгының стадионунга аныяктар байырлалын уткаан митинг ажыттынган. ВЛКСМ обкомунуң секретары эш В. Дорун-оол митингини ажыткаш, бодунуң байырлалынга совет аныяктарның ажыл-ишчи ужуражып турарының дугайында домчу илетгелди кылган.

Митингиге Кызылдың механика-септелге заводунуң токары В. Золотухин, облпотребсоюзтуң даргазының оралакчызы И. Лобсан, СЭКП обкомунуң секретары С. Ортун-оол олар база чүве чугаалааннар.

Ол-ла хүн ногаан театрга областа коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының кежигүннери-биле ужуражышкын болган. Коммунистиг ёзу-биле ажылдаар, чурттаар, болгаш өөренир деп чаагай хүлээлгени алган кижилерниң чугаазын дыңнаар дээш аныктар театрга хөйү-биле чыглып келген. Ногаан театрның олуттарында чаңгыс-даа хос чер чок, кижилерниң чамдыызы, солун концертке келген чүве ышкаш, өжиктер аксында сынышпас кылдыр чыглы берген.

Боттарынга улуг болгаш хүндүлүг хүлээлгени алгаш ажылдап турар кижилерниң чугаазы кымга-даа сонуурганчыг болгай, ынчалзажок ол ужуражышкынның организас чок эрткенин демдеглээр херек. Ону эрттирерин хүлээнип алган ВЛКСМ обкомунуң болгаш Кызыл хоорkomунуң харысалгалыг ажылдакчылары эштер Баканова, Оюн оларның буруузу-биле ужуражышкын айыткан хүнүнде болбайн барган. Аңаа чогум кымнар чүве чугаалаарыл деп чүве илдинмес турган. Ынчангаш ужуражышкынга коммунистиг күш-ажылдың бригадаларының кежигүннеринден чүгле чаңгыс кижи, область типографиязының парлакчызы В. Магеря чүве чугаалаан.

Област типографиязында коммунистиг күш-ажылдың бригадазының кежигүннери чеди чылдың планын үсаа бетинде күүседир дээш хынышкынныг ажылдап турарының В. Магеря тодаргай чугаалаан. Бригада кежигүннери боттарынга алган хүлээлгелерин чедиишкиниг боттандырып турар. Бүдүрүлге планы ай санында доктаамал ажы күүсеттинип турар. Бригада тургустунгандан бээр үр эвес үе эрткенбо аразында бригада кежигүннериниң амыдыралынга улуг өскерилге болган. Аныяк парлакчы А. ...ачев бодунуң техниктиг билиин дидип тургаш, аңаа парлакчы өганындан ам ээлчег мастеринге ...дир депшээн.

Улуг-...м районнуң Ишти-Хемде сүт-бара... фермазында саанчыларның коммунистиг күш-ажыл бригадазының ажылының дугайында комсомол райкомунуң секретары эш Болдуң чугаазы ындыг-ла чедимче чок болган дээрин чугаалаар херек. Чыл эгезинден бээр инек бүрүзүнден 850—8... литр сүттү саап алган ферманың саанчылары коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп атты канчап чедип алгаш, ам кандыг ажылдап турарының дугайын чыганнарга чугаалаан болза ол солун болгаш аңаа олуржуп турган кижерге ажыктыг болур дээрзи билдингир.

КҮШТҮГ МӨГЕЛЕР

С. СЕМИС-ООЛ ЧЕМПИОНЕВЭЭР

Хүрештиң область чемпионун тыварының маргылдаазынга бүгү районнарның болгаш Кызыл хоорайның хоочун болгаш шилиндек мөгелери четкилеп келгилээн турганнар. Ол солун маргылдааның эгелээрин көрүкчүлер дөспейн манап турда, календарь ёзугаар айтып кааны хүнү — июнь 28 чедип келген. Кызылдың Гастелло аттыг дыштанылга болгаш культура парыгының стадионунуң бүгү олуттары болгаш индири хамаан чок мөгелерни көрүп болур хире өске-даа черлер шупту долган турган.

Сөөлгү чылдарда спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының эвилелиниң область чөвүлели хүрешти тыва улустуң национал чаңчылын барымдаалап, ооң маргылдаазынга совет спорттуң утка-шынарын киирип эрттирип турар апарганы хүрешке кижилерниң сонуургалын улам-на күштелдирип турар. Ынчангаш хүреш маргылдаазы Кызылга, районнарга, колхозтарга удаа-дараа эрттип, аныяк мөгелер тыптып үнүп, хоочуннарның салгалы боол турар.

Мөге салыкчылары 8 кижиниң соонга 64 мөгелер чыскаалыпкаш, стадионну долгандыр хүндүлелдиң дээскиниг марыжын үрер хөгжүмге үдеттирип алгаш эрттип турда, адыш часкаашкыны диңмиреп-ле турган. Бодавыже, көрүкчүлер боттарының күштүглеринге, эрес-каапшагайларынга болгаш тулунгур-кагынгырларынга чоргаарланып, оларга спортчу-техниктиг чедиишкиннерни күзеп турганы ол.

(Тес-Хем)ынчаарда үшкү черни алган мө... Шагдыр-оол (Өвүр), каш удаа шүүп чораан Тукар, шыырак мөгелер Маяк (Кызыл), Шактар (Бии-Хем)лар ушкулап калганнар. Ынчалз... хоочуннардан Семис-оол, Сү...ол, Чылбак-оол, Маркелов бол... өскелер-даа артып калган бол...онагларын ажып ап турганнар.

Бешк...лыгда дөрт мөгелер арткан. Ба...йганың мөгези Салчак Достай-о...наа Сүүр-оол-биле бир догааш ...кеш, катап сегиржиишкинде оон дап тег дүрген кире халааш, ...тап каапкан. Шөлде ам Семис-оол...ле Маркелов. Семис-оол онаан дедаяктадыпкаш, ооң кырынга нөр кайзы чорда, мөге салыкчы... чазыг кылгаш, оларны адыра соон. Судьялар оларны катап хүрештирген. Семис-оол Маркеловту туңунга киирип алгаш, хей чан башып, бүзүреңдиг октап каан.

Адак өүнде Семис-оол биле Достай-о... Достай-оол хенертен кире халаабуттаан, күш четпейн баар орт Семис-оол онаан ужур базып оп каан.

Оон-м... «База катап Семис-оол! Эр-хей ...ис-оол!» деп үннер үнгүлээн. ...т-Хөлдүн «Бора-Тайга» колхозун кежигүнү Сарыглар Бөрбак-Хүрен... Семис-оол шүүлгеш, область ...пиону хевээр арткан.

Хүреш...дуунда эки эрткен. Ынчалзажо... ...удьяларның талазындан чамдык ...дерни эскербейн баар, салыкчының талазындан мөгелерин эжайгааравайн баар чүүлдер турган айытса чогуур. Оон...

Шүүлген мөге Семис-оол (Сүт-Х... болгаш ужур-...стай-оол (Бай-Тайга) финалда...
Фото **Феоктистовтуу.**

...акта хүреш
...да онза
... мөгелер
...алзажок
...арның
...ышп-
...ан
...ке-
...ы-

ыңай чамд... мөгелер, ылаңгыя аныяктар ...ити тоовас, хүрежир черинге аңа кылаштап кээр чок болза ...шуп кээр чүүлде тургулаан. ...ык идик чок мөгелерни хүрештис турбуже-ла, Маркелов биле Пин олар ботинкаларлыг хүрежүнүн кээп турганнар.

ЧАСПАС АДЫГЖЫЛАР

Областың чайгы XIV спартакиадазының программазында национал спорт — ча-согун адары бир-ле дугаар кирип турар. Бо талазы-биле парктың стадионунга июнь 26—27 хүннеринде 12 командалар бирги чер дээш маргылдашкан.

Чурукта: Сат Манчакайның 15 метр черге ча адып турары.
Фото **О. Гавриловтуу.**

Маргылдааның баштайгы хүнүнде 15 метрге ча-согун адарынга спорттуң «Буревестник» эки-тура ниитилелиниң төлээлекчилери Чещугин, Дряхлов олар 54 санны аткаш, бирги черге киргеннер. Оларның ча-согуну ёзулуг-ла коруштуг. Ийигизин Өвүр болгаш үшкүзүн Улуг-Хем районнарның төлээлери алган.

Дараазында хүн 20 метр хемчээлге Бай-Тайга районнуң төлээлери шылгараан. Хертек Шыдыраа 52 санны аткаш, бирги черни алган. Ийигизин Кол Арайбан (Улуг-Хем), үшкүзүн Манапников («Труд») олар ээлээннер.

Ниитизи-биле бирги черни Улуг-Хем районнуң командазы 105 санны аткаш тиилээн. Өвүр, Чөөн-Хемчик районнарның командалары дараалашкак 2—3 черлерни алганнар.

Ча-согун адарының бо маргылдаазынга чамдык районнарның командалары кошкак белеткелдиг киришкен. Ооң уламындан Эрзин, Каа-Хем, Бай-Тайга болгаш өске-даа районнарның командаларының ча-согуну корүш чок, ёзу барымдаалап кылган болган.

АВААНГЫР КАШПАГАЙЛАР

XIV чайгы спартакиаданың баштайгы хүнү херээжен спортчуларның 100 метрге чадаг чарыжы-биле эгелээн. Аңаа Г. Бондарева («Буревестник») 13,8 секундада мааннааш тиилээн. Ол дистанцияга эр улустуң чадаг чарыжы солун болган. Э. Грудинин (Өвүр) 11,4 секундада мааннааш рекордту обласка тургускан.

1500 метрге эр улустуң чадаг чарыжы көрүкчүлерни сонуургаткан. Эгезинде В. Фурсев («Труд») чарышканнарның мурнунга барган, ынчалза-даа шөлдү үш дескиндип чорда Л. Морозов («Буревестник»)... эрте халый берген. Доктаар черге чоокшулап келгенде В. Фурсев Л. Морозов биле деңге дооскаш, 1—2 черлерни үлешкеннер. Олар 4 минута 30,2 секундада мааннааннар.

Ол-ла үеде стадионнуң чөөн талазынга эр улустуң диск октаарының маргылдаазынга В. Черкашин («Труд») баштай-ла дискини октааш көрүкчүлерни кайгадып, мурнунда эрткен спартакиадага эш Шедогубовтуң рекордун ажыр октапкан.

Херээженнерден чериниң бедиин халыырынга Р. Поспелова (Барыын-Хемчик) биле Г. Бондарева («Буревестник») олар 1,25 метрни ажа халый бергеш, ийилээн арткан, В. Поспелова 1,35 метрни ажа халаан. Эр улустан чериниң бедиин халыырынга Ю. Зырянов (Каа-Хем) 1,65 метрни халааш, тиилээн.

Чериниң узунун үш тепкеш халыырынга В. Фурцев 12 метр 40 сантиметрни халааш, рекордту 34 сантиметр экижиткен болгаш чериниң узунунга база ол 5,54 метрни халааш, бирги черни алган. А херээженнерден Бондарева («Буревестник») 4,65 метр узунну халааш, тиилээн.

Спортчу кыдашка Назын (Чөөн-Хемчик) эң эки түңнелди көргүскен. «Трудтуң» төлээзи Ю. Табуев 400 метр черге чадаг чарышка кымга-даа алыспаан. Ол-ла дистанцияга херээженнерден Галя Соколова («Труд») тиилээн болгаш ол 800 метр чарышка база тиилекчи болган. 5000 метр чарышка Морозов («Буревестник») кымга-даа четирбээн.

Херээженнерниң болгаш эр улустуң 100×4 хемчээлге эстафета маргылдаазы көрүкчүлерни онза сонуургаткан. Маңаа шупту 108 кижи киришкен. Аңаа «Буревестниктиң» херээженнери эки түңнелди көргүскеш тиилээн. Эр улустуң эстафетазынга спорттуң «Труд» эки-тура ниитилелиниң командазының төлээлекчилери 49,2 секундада келгеш бирги черге кирген.

Үш хүннүң түңнелинде спорттуң «Труд», «Буревестник» эки-тура ниитилелдериниң командалары 1—2 черлерни дараалаштыр эжелегилээннер болгаш Өвүр районнуң командазы үшкү черни ээлээн.

Тиилекчи командаларны спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының эвилелиниң область чөвүлелиниң кубогу-биле болгаш мактал бижиктери-биле шаңнаан.

БУТ БӨМБҮҮ

Аалчыларның тиилелгези

Июнь 28-те, дыштаныр хүнде, Кызылдың «Совет Тываның 5 чылы» стадионунга «Труд» ниитилелдиң Төп Чөвүлелиниң кубогу дээш маргылдаага АТК (Кызыл)—«Труд» (Красноярск) хоорайларның бут-бөмбүкчүлери ужурашканнар. Чүнүң-даа мурнунда оюн 3:0 санныг боол аалчыларның тиилелгези-биле доозулганын дыңнадып кааш, оюнуң канчаар эрткенин кысказы-биле чугаалаза артык эвес.

Шөлдүң ээлери кызымак ойнааннар. Ылаңгыя И. Калинкинге баштаткан камгалакчылар аалчыларның хөй санныг атакаларын ойтур шаап турганнар. Вратарь А. Белостоков каш удаа келген хөй санныг ... лыг тев... Нииты... чыла... чал... на...

үелер... хөй таваржыр турган. Сан аалчыларга ... ажыктыг 2:0 турда чапсар болган. Кө...кчүлер шөл ээлери олар ... эде көөрлер боттарының туружу... ...Нок, ындыг боор деп идегээннер. ...артында болбаан, оюнуң ийиги ... хевээр даа шөл ээлериниң туружу болган.

АТК командазының ойнакчылары хөй санныг шиитделдерге база таварышканнар. Олар бөмбүктү октаарда ээжек кодүрүптер турганнар. Ону судья чандыр көрбейн турган. ...накчыларның будунче тевер, ...идер, бут-биле дозар чүүлдер база турган. № 3 камгалакч... лиш... ...дак...

Редак К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННА...
культура болгаш амыдырал килдизиниң 37-13, кедээ ажыл-агый, ниитики информация килдистериниң ...
...ретарьның ...-24, корторларның 20-60.
ТС—01011.